

Gyermekrészvételi Eszköztár

ELTE | ÁJK
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

UMCS
WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJA

clap-child.eu

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3
I. A gyermekrésztvételi eszközök használatával kapcsolatos általános kérdések	6
1. Alapvető implementációs kihívások a gyermekrésztvételi eszközök használata során	6
1.1. Szimbolikus, formális gyermekrésztvétel és a tokenizmus veszélyei	6
1.2. Kizáródás, marginalizáció, elitizmus és a részvétel hozzáférhetőségének akadályai.	7
1.3. Felnőtt dominancia, felnőttközpontú megközelítés és az adultizmus kockázatai	8
2. A gyermekrésztvételi eszközök alkalmazásakor követendő implementációs alapelvek.	10
2.1. Az érdemi, releváns és következetes részvétel garantálása.	10
2.2. A biztonságos és támogató résztvételi környezet létrehozása és fenntartása.	11
2.3. Az inkluzív és hozzáférhető megközelítés biztosítása a részvétel során.	11
2.4. A részvételhez szükséges információk, felkészülés és támogatás biztosítása	12
3. A gyermekrésztvételi eszközök kiválasztásának alapvető szempontjai	13
3.1. A gyermekek kora és érettsége a részvétel során	13
3.2. A gyermekrésztvételi szintek	16
4. További gyakorlati szempontok a gyermekrésztvételi eszközök alkalmazása során.	19
4.1. A gyermekrésztvétel és a szülői hozzájárulás kérdése	19
4.2. A gyermekek személyes adatainak kezelésével kapcsolatos követelmények	21
II. Az önkormányzatok által alkalmazható egyes gyermekrésztvételi eszközök	24
1. Fókuszcsoportos részvétel.	25
1.1. A fókuszcsoportos részvétel kialakításának szempontjai	29
1.2. A fókuszcsoportos részvétel alkalmazása és az önkormányzat szerepe annak támogatásában	31
1.3. A fókuszcsoportos részvétel önkormányzati értékelése és nyomon követése	33
2. Gyermek- és ifjúsági tanács	35
2.1. A gyermek- és ifjúsági tanács létrehozása, a tanács tagjainak kiválasztása	37
2.2. A gyermek- és ifjúsági tanács működése és tevékenységének támogatása.	41
2.3. A gyermek- és ifjúsági tanács működésének értékelése és nyomon követése	46
3. Gyermekrésztvételi költségvetés	48
3.1. A gyermekrésztvételi költségvetés kialakításának szempontjai	50
3.2. A gyermekrésztvételi költségvetés alkalmazása és az önkormányzat szerepe annak támogatásában	52
3.3. A gyermekrésztvételi költségvetés önkormányzati értékelése és monitorozása	55
4. Online kérdőíves felmérés és adatgyűjtés	56
5. Digitális gyermek e-résztvételi platform működtetése	60
6. További alternatív, kreatív eszközök a helyi gyermekek részvétel támogatására	64
6.1. Résztvételi videó	65
6.2. Photovoice	69
6.3. Történetmesélő műhely.	73
Források.	77

BEVEZETÉS

A **Gyermekrésztvételi Eszköztár** olyan gyakorlati útmutató és módszertani segédanyag, amely kifejezetten az önkormányzatok számára készült. Célja, hogy támogassa a helyi önkormányzatokat abban, hogy a gyermekeket érdemi, strukturált és gyermekbarát módon vonják be a közpolitikai és döntéshozatali folyamatokba.

Az Eszköztár **újszerűsége** abban rejlik, hogy kifejezetten a helyi gyermekrésztvételt megvalósító önkormányzatok számára készült, figyelembe véve az önkormányzatok sajátos működési környezetét és szükségleteit. Az Eszköztár **gyakorlatorientált megközelítést** alkalmaz: kizárólag olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyek a gyakorlatban valóban felmerülnek, és csak olyan gyermekrésztvételi eszközöket ajánl, amelyek széles körben ismertek, kipróbáltak és beváltak.

Az Eszköztár **módszertani támogatást** nyújt az önkormányzatok számára a gyermekrésztvételi eszközök kiválasztásához. Ennek során abból az alapfeltevésekből indul ki, hogy a helyi önkormányzatok rendelkeznek a legjobb ismeretekkel saját közösségeikről, helyi viszonyaikról és szükségleteikről. Így ők tudják a leginkább megítélni, hogy mely gyermekrésztvételi eszközök, illetve azok milyen alkalmazási megoldásai felelnek meg leginkább az adott helyi környezetnek.

Az **Eszköztár elsődleges célja**, hogy gyakorlati és kellően rugalmas útmutatást nyújtson az önkormányzatok számára a gyermekrésztvételi eszközök kiválasztásához és alkalmazásához. Ennek érdekében olyan **közös keretrendszert kíván létrehozni**, amelyhez az önkormányzatok bármikor visszatérhetnek, amikor a gyermekrésztvételi eszközök használatával kapcsolatban, azaz a folyamat közben kérdések vagy dilemmák merülnek fel.

Az Eszköztár egy helyen, egységes rendszerben foglalja össze az önkormányzatok számára

- a gyermekrésztvétel megvalósítása során leggyakrabban felmerülő kihívásokat;
- a gyermekrésztvétel legfontosabb implementációs alapelveit;
- a gyermekrésztvételi eszközök gyakorlati alkalmazásának alapvető szempontjait és
- a bevált és kipróbált résztvételi eszközök gyűjteményét, amelyeket az önkormányzatok saját helyi környezetükhöz igazíthatnak.

Az Eszköztár az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 1. cikkével összhangban gyermeknek tekint minden 18 év alatti személyt, kivéve, ha a nemzeti jog a nagykorúság elérését ennél korábbi életkorhoz köti. A Gyermekjogi Egyezmény 12. cikkével összhangban az Eszköztár elismeri, hogy a gyermekeknek joguk van arra, hogy minden őket érintő kérdésben kifejezhessék véleményüket, és hogy a döntéshozóknak ezeket a véleményeket lehetőség szerint figyelembe kell venniük.

Az Eszköztár értelmezésében a gyermekrésztvétel többet jelent annál, mint hogy egyszerűen meghallgatjuk a gyermekeket. A gyermekrésztvétel eszerint egy **olyan érdemi párbeszédként ragadható meg a gyermekek és a felnőttek között**, amelynek során

- a gyermekek biztonságos környezetben oszthatják meg tapasztalataikat, ötleteiket és javaslatukat;
- a felnőtt döntéshozók valóban mérlegelik a gyermekek nézőpontjait, elképzeléseit;
- a gyermekek visszajelzést kapnak a meghozott döntésekről és azok eredményeiről és
- a részvétel látható módon hatást gyakorol a helyi döntéshozatali folyamatokra.

Azok az önkormányzatok, amelyek aktívan bevonják a gyermekeket a döntéshozatalukba

- jobb és a helyi szükségletekre érzékenyebb döntéseket tudnak hozni;
- erősíthetik a gyermekek, a fiatalok és a helyi intézmények közötti bizalmat;
- fejleszthetik a helyi demokratikus kultúrát és

- támogathatják a gyermekeket jogaik minél teljesebb gyakorlásában.

A gyermekrésztvétel nem különálló, alkalmi vagy pusztán szimbolikus tevékenység. Sokkal inkább olyan **szemléletet és működési megközelítést jelent**, amelynek célja, hogy a gyermekek tapasztalatai, szükségletei és véleményei **rendszeresen és érdemben jelenjenek meg** az önkormányzati döntéshozatal során, a helyi szakpolitikai döntések alakításában.

Az Eszköztár célja ezért az, hogy támogassa az önkormányzatokat olyan gyermekrésztvételi folyamatok kialakításában és működtetésében, amelyek mind a gyermekek, mind a helyi döntéshozók számára érdekiek, befogadók és hatékonyak.

Miért különösen fontos a helyi önkormányzati szint?

A gyermekek részvétele kifejezetten hatékony lehet helyi önkormányzati szinten, mert

- a helyi döntések közvetlenül alakítják a gyermekek mindennapi életét,
- az önkormányzatok közelebb és könnyebben elérhetők a gyermekek számára,
- a résztvételi folyamatokat gyakran könnyebb helyben megszervezni, mint országosan és
- a gyerekek gyakran motiváltabbak abban, hogy hozzájáruljanak a közvetlen közösségüket érintő ügyekhez.

A helyi gyermekek részvétele így **lehetőségeket teremt a folyamatos párbeszédre az önkormányzatok és a helyi gyermekek között.**

Hogyan használjuk ezt a Gyermekrésztvételi Eszköztárat?

Az Eszköztár **gyakorlati felhasználásra** tervezték. Célja nem csupán a kérdés megválaszolása:

„Melyik résztvételi eszközt használjuk?” de inkább:

„Hogyan választhatjuk ki a legmegfelelőbb résztvételi módszert a helyi környezetünkhöz?”

Az Eszköztár támogatja az önkormányzatokat abban, hogy tájékozott és gyermekközpontú döntéseket hozzanak a résztvételi eszközök tervezése, használata és monitoringja során.

A Gyermekrésztvételi Eszköztár felépítése

Az Eszköztár két fő részre oszlik. Az Eszköztár **első fejezete a gyermekrésztvételi eszközök használatával** kapcsolatos általános kérdéseket és megfontolásokat **tárgyalja**. Ezt követően, a **második** fejezetben az Eszköztár az önkormányzati gyakorlatban **már bizonyított és jól működő gyermekrésztvételi eszközöket mutat be**.

I. rész – Általános kérdések és gyakorlati szempontok

Ez a rész mutatja be a gyermekek részvételének alapjait, és segíti az önkormányzatokat a megvalósításra való felkészülésben. Ennek megfelelően ez a rész következőket fedi le:

- a gyermek részvételének megvalósítási elvei,
- a közös kihívások és kockázatok és
- a fő gyakorlati végrehajtási kritériumok (részvétel szintje, életkorhoz kapcsolódó szempontok, szülői beleegyezés és adatvédelmi intézkedések).

Ez a rész kívánja támogatni az önkormányzatokat abban, hogy **kellően megalapozottan és hatékonyan válasszanak gyermekrésztvételi eszközök és megvalósítási megoldások közül.**

II. rész – Az egyes gyermekrésztvételi eszközök alkalmazása

E rész olyan konkrét gyermekrésztvételi eszközöket mutat be, amelyeket már az önkormányzati gyakorlatban teszteltek és sikeresen alkalmaztak különböző kontextusokban.

Minden gyermek résztvételi eszköz tekintetében bemutatja az Eszköztár

- annak a célját, alapvető sajátosságait,

- azt, hogy hogyan működik,
- az erősségeit és a korlátait,
- azt, amikor a leghasznosabb,
- a megvalósítással kapcsolatos lépéseket,
- a megfigyelési és értékelési szempontokat és
- a motiváció, visszajelzés és befogadás biztosításának módjai.

Az Eszköztár **dinamikus és rendszeresített folyamatként** közelíti meg a gyermekek részvételét az önkormányzati döntéshozatalban, nem pedig egyszeri, kivételes tevékenységként.

A Gyermekrészvételi Eszköztár fejlesztési folyamata

Az Eszköztár fejlesztése maga is a részvétel elvén alapult. A projektben részt vevő gyerekek közvetlenül hozzájárultak az Eszköztár tervezéséhez és tartalmához, felismerve, hogy a **gyerekek a saját tapasztalataik legjobb szakértői**.

A fejlesztési folyamat során több szimulációs foglalkozást és részvételi workshopot szerveztek mindkét partnerországban (Magyarország és Lengyelország). A résztvevő gyerekek megosztották nézeteiket, tapasztalataikat és ajánlásait, amelyeket aztán beépítettek az Eszköztárba. Ez az együttműködési folyamat jelentős segítséget nyújtott abban, hogy a szöveg tükrözze a gyermekek valódi szükségleteit, elvárásait és nézőpontjait.

I. A GYERMEKRÉSZVÉTELI ESZKÖZÖK HASZNÁLATÁVAL KAPCSOLATOS ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

A gyermekekrésztvételi eszközök kiválasztása és alkalmazása előtt az önkormányzatoknak **számos gyakorlati szempontot és általános kérdést kell figyelembe vennie**.

A sikeres gyermekekrésztvétel nem csak a „megfelelő” eszköz kiválasztásán múlik, hanem azon is, hogy **hogyan szervezik meg a részvételt, hogyan valósítják meg és követik a részvételt**.

Az Eszköztár e fejezetének célja, hogy segítse az önkormányzatokat

- a megvalósítás valamennyi releváns kihívásának azonosításában,
- a jellemző hibák elkerülésében,
- az érdemi gyermekekrésztvétel alapelveinek tényleges megértésében és
- az olyan szempontok megismerésében, amelyek révén a gyermekekrésztvétel megfelelően illeszkedhet a helyi környezetükhöz és képességeikhez.

Az Eszköztár támogatja az önkormányzatokat abban, hogy olyan részvételi folyamatokat hozzanak létre, amelyek használhatóak, befogadóak és hatékonyak mind **a gyermekek, mind a helyi döntéshozók** számára.

1. Alapvető implementációs kihívások a gyermekekrésztvételi eszközök használata során

Az Eszköztár nem csupán a konkrét gyermekekrésztvételi eszközöket mutatja be, hanem azt is ismerteti, hogy a gyermekek érdemi részvételének megvalósítása a gyakorlatban miért jelenthet az önkormányzatok számára nehézséget.

Még a jól megtervezett részvételi mechanizmusok is **kudarchoz vezethetnek** lehetnek akkor, ha:

- a gyermekeket túl későn vonják be;
- a gyermekek részvétele csupán szimbolikus marad;
- egyes gyermekcsoportok kizáródnak a folyamatból vagy
- a felnőttek nem tulajdonítanak valódi jelentőséget a gyermekek nézőpontjainak.

Az önkormányzatoknak ezért a helyi részvételi mechanizmusok bevezetése előtt **lényeges megérteniük és felismerniük** a leggyakrabban előforduló implementációs kihívásokat.

Implementációs kihívásnak tekinthető minden olyan gyakorlati vagy strukturális akadály, amely korlátozhatja a gyermekekrésztvétel hatékonyságát, befogadó jellegét vagy hitelességét. Ez a fejezet a megvalósítás három olyan alapvető kihívást mutat be, amelyet az önkormányzatoknak valamennyi gyermekekrésztvételi eszköz tervezése és alkalmazása során figyelembe kell venniük.

1.1. Szimbolikus, formális gyermekekrésztvétel és a tokenizmus veszélyei

Az önkormányzatok számára az egyik legjellemzőbb kihívás az, hogy a gyermekekrésztvétel formális és szimbolikus marad.

Mi a tokenizmus?

A gyermekrészvétel egyik leggyakoribb kockázata a **tokenizmus**, amikor a gyermekek látszólag részt vesznek a döntéshozatalban, részvételüknek azonban alig vagy egyáltalán nincs tényleges hatása. Tokenisztikus folyamatok esetén:

- a gyermekekkel csak formálisan konzultálnak;
- véleményüket nem veszik valóban figyelembe;
- a részvételt elsősorban kommunikációs vagy imázsépítési célokra használják;
- vagy a döntések már a gyermekek bevonása előtt megszülettek.

Bizonyos esetekben a tokenizmus akár odáig is vezethet, hogy a gyermekeket pusztán politikai szimbólumként vagy eszközként használják fel, ami ellentétes a gyermekek jogaival és aláássa a részvételi folyamatokba vetett bizalmat.

A probléma tehát a folyamatban rejlik: a gyermekek részvétele csupán formális, reprezentációs vagy kommunikációs célokat szolgál, és a valóságban nem gyakorol hatást a döntésekre.

A tokenizmus tipikus figyelmeztető jelei

Az önkormányzatoknak különösen figyelniük kell azokra a helyzetekre, amikor:

- a gyermekeket csak egy projekt végső szakaszában vonják be;
- nincs reális lehetőség a döntések módosítására;
- a gyermekek nem kapnak visszajelzést;
- a felnőttek már előre eldöntötték a végeredményt vagy
- a részvételt elsősorban láthatósági vagy kommunikációs célok érdekében szervezik meg.

Gyakorlati példa

Konzultáció egy park fejlesztéséről

Egy önkormányzat új közpark kialakítását tervezi. A terveket már véglegesítették, amikor felkérlik a helyi gyermektanácsot a projekt véleményezésére.

A gyermekek az alábbiakat javasolják:

- további sporteszközök telepítését;
- árnyékos területek kialakítását;
- közösségi ülőhelyek létrehozását.

A park azonban végül az eredeti tervek szerint valósul meg, és a gyermekek javaslatai közül egy sem kerül megvalósításra. Ez esetben a probléma nem feltétlenül az, hogy a döntéshozók szándékosan figyelmen kívül hagyták a gyermekeket, hanem hogy a gyermekek bevonására túl későn került sor, amikor már nem volt valós lehetőségük a projekt befolyásolására.

1.2. Kizáródás, marginalizáció, elitizmus és a részvétel hozzáférhetőségének akadályai

A helyi gyermekrészvétel másik jellemző implementációs kihívása, hogy az önkormányzat egy adott részvételi eszköz alkalmazása során nem éri el valamennyi gyermekcsoportot.

A kizárás és marginalizáció kockázatai

A gyakorlatban az önkormányzatok gyakran elsősorban:

- az egyébként is aktív gyermekeket;
- a jobb erőforrásokkal rendelkező iskolák tanulóit vagy;
- a magabiztosabb, könnyebben bevonható gyermekeket érik el.

Ezzel párhuzamosan más gyermekcsoportok kizáródhatnak a részvételből:

- a szegénység;
- a fogyatékoság;
- a diszkrimináció;
- vagy az információ és támogatás hiánya miatt.

A részvételi folyamatok így gyakran csak a gyermekek egy szűk körének tapasztalatait tükrözik, miközben az ugyancsak érintett sérülékeny helyzetben lévő gyermekek nézőpontjai láthatatlanok maradnak.

Az elitizmus kockázatai

Amennyiben a részvételi folyamatok során ismételten ugyanazokat a könnyebben elérhető gyermekcsoportok vonják be, akkor

- a helyi közpolitikai döntések egyoldalúvá válhatnak;
- a már meglévő egyenlőtlenségek megerősödhetnek és
- csökkenhet a részvételi folyamatokba vetett bizalom.

A részvétel hatékonyságának túlzott előtérbe helyezése akaratlanul is csökkentheti a befogadást és gyengítheti a gyermekrészvétel demokratikus hatását és értékét.

Fontos különbséget tenni a tokenizmus és az inklúzió hiánya között. A tokenizmus ugyanis a részvétel tényleges hatására vonatkozik, míg az inklúzió hiánya a részvétel hozzáférhetőségére vonatkozik. A két probléma gyakran együtt jelenik meg, és kölcsönösen erősíthetik egymást.

Gyakorlati példa

Képviselő a gyermektanácsban

Egy önkormányzat gyermektanácsot hoz létre. A tagok többségét a városközpontban működő jobb iskolákból választják ki, elsősorban tanulmányi eredményeik és korábbi iskolai aktivitásuk alapján. A gyermektanács később az alábbi javaslatokat fogalmazza meg:

- új sportlétesítmények kialakítását;
- közösségi rendezvények szervezését;
- a rekreációs területek fejlesztését.

A gyermektanács e javaslatai pedig bekerülnek az önkormányzat fejlesztési terveibe.

A hátrányos helyzetű városrészekben vagy a település peremterületein élő gyermekek azonban nem rendelkeznek képviselővel a tanácsban. Így pedig az ezt a gyermekcsoportot közvetlenül érintő kérdések – például a közlekedési útvonalak biztonságával kapcsolatos problémák vagy a helyi szabadidős lehetőségek hiánya – nem jelennek meg a viták során, így pedig fontos tapasztalatok és szükségletek maradnak ki a döntéshozatali folyamatból.

1.3. Felnőtt dominancia, felnőttközpontú megközelítés és az adultizmus kockázatai

A gyermekrészvétel egyik strukturális kihívása az úgynevezett **adultizmus**, a felnőttközpontúság.

Mi az adultizmus?

Az adultizmus olyan felnőttközpontú megközelítés, amely automatikusan kompetensebbnek tekinti a felnőtteket, miközben a gyermekek tapasztalatait és véleményét kevésbé értékesnek vagy kevésbé reálisnak minősíti. Az adultizmus által meghatározott részvételi folyamatokban:

- a felnőttek határozzák meg azt, miről beszélhetnek a gyermekek;

- a gyermekek javaslatait lebecsülik vagy elutasítják;
- a részvétel minden elemében túlságosan irányítottá válik és
- a gyermekeknek kevés valódi befolyásuk marad a folyamatra.

Az adultizmus nem minden esetben tudatos jelenség, gyakran a helyi közigazgatásban kialakult intézményi szokásokból, attitűdökből vagy előfeltevésekből fakad.

Az adultizmus esetében a probléma magában a megközelítésben rejlik: az önkormányzat a gyermekeket eleve kevésbé kompetensnek tekinti, ezért nézeteik nem kapnak valódi súlyt.

Az adultizmus hatása a részvételre

Amennyiben az önkormányzatok alábecsülik a gyermekek kompetenciáit:

- csökkenhet a gyermekek motivációja a részvételre;
- gyengülhet a gyermekek és az intézmények közötti bizalom;
- a gyermekek részvétele kevésbé lesz hiteles és
- értékes helyi tapasztalatok, kritikai javaslatok veszhet el.

A felnőttközpontról megközelítés emellett csökkenti annak lehetőségét is, hogy a gyermekek állampolgári önbizalma és demokratikus részvételi készsége fejlődjön.

Gyakorlati példa

Közterek tervezése

Egy önkormányzat felkéri gyermektanácsát, hogy tegyen javaslatokat a közterek fejlesztésére.

A gyermektanács a felkérés alapján javasolja az önkormányzatnak:

- további ülőhelyek kialakítását;
- fiatalok számára találkozóhelyek létrehozását;
- több közösségi funkcióval rendelkező gyülekezőhely kialakítását a főtéren.

A felnőtt döntéshozók azonban elutasítják a javaslatot, mert úgy vélik, hogy a fiataloknak kevesebb időt kellene közterületeken tölteniük, inkább a biztonságosabb, a felnőttek által tervezett, zárt játszótereket részesítik előnyben.

A gyermekek itt formálisan részt vettek a folyamatban, de javaslataikat nem vették komolyan a gyermekek közterület-használatával kapcsolatos előzetes felnőtt feltételezések miatt.

Implementációs kihívások – mire figyeljenek az önkormányzatok?

A részvétel megvalósításával kapcsolatos kihívások gyakran együtt jelentkeznek, kölcsönösen erősíthetik egymást – különösen azokban az önkormányzatokban, amelyek újonnan alkalmaznak gyermekrésztvételi eszközöket. A hatékony és érdemi gyermekrésztvételhez ezért szükség van:

- a megfelelő előkészítésre;
 - az önreflexióra;
 - a rugalmasságra és
 - a folyamatos tanulásra.
- Ezeknek az alapvető implementációs kihívásoknak a megértése az első lépés ahhoz, hogy az önkormányzat érdemi, befogadó és fenntartható helyi gyermekrésztvételt alakítson ki.

2. A gyermekrészvételi eszközök alkalmazásakor követendő implementációs alapelvek

Az önkormányzatok sikeresen tudják megelőzni és kezelni a gyermekrészvétel leggyakrabban előforduló implementációs kihívásait, ha a részvételi eszközöket gondosan megtervezett, gyermekközpontú és gyermeki jogokon alapuló megközelítés szerint alkalmazzák, valamint következetesen érvényesítik a gyermekrészvétel implementációs alapelveit.

Nem elegendő azonban az önkormányzatoknak pusztán gyermekrészvételi lehetőségeket, intézményeket létrehozni, hanem **biztosítaniuk kell azt, hogy a részvételi folyamatok:**

- érdemiak legyenek;
- biztonságos környezetben valósuljanak meg;
- inkluzív módon;
- átláthatóan működjenek és
- megfelelő előkészítés előzze meg őket.

Az alábbi implementációs alapelvek **gyakorlati útmutatást** nyújtanak az önkormányzatok számára a gyermekrészvételi mechanizmusok tervezéséhez és működtetéséhez. Ezeknek az alapelveknek a részvételi folyamat valamennyi szakaszát át kell hatniuk – az előkészítéstől és kommunikációtól kezdve a megvalósításon át egészen a visszajelzésig.

A gyermekek valódi bevonása csak akkor valósulhat meg, ha a folyamat egyes lépései és a folyamat egésze összhangban áll az implementációs alapelvekkel, mint garanciákkal.

2.1. Az érdemi, releváns és következetes részvétel garantálása

Miért fontos az érdemi részvétel biztosítása?

A gyermekrészvétel nem csupán a gyermekek véleményének meghallgatását jelenti. A cél az, hogy a gyermekek nézőpontjai valóban hozzájárulhassanak a helyi döntéshozatali folyamatokhoz.

A részvétel akkor válik érdemivé, ha:

- a gyermekek megértik az adott kérdést;
- véleményüket komolyan veszik;
- lehetőségük van befolyásolni a folyamatot és
- visszajelzést kapnak annak eredményeiről.

Az önkormányzattól nem várható el, hogy a résztvevő gyermekek valamennyi javaslatát elfogadja és annak megfelelően döntsön. Elvárható az önkormányzattól ugyanakkor annak a világos ismertetése, hogy

- hogyan, milyen módon vették figyelembe a gyermekek javaslatait;
- pontosan mely javaslatokat és hogyan használták fel;
- mely javaslatokat nem tudták elfogadni, megvalósítani és ennek mi volt az oka.

A részvételi folyamat átláthatósága, a megfelelő visszajelzés alapvető fontosságú a bizalomnak és a hitelességnek, így magának a gyermekrészvételnek tartós fenntartása szempontjából.

Az önkormányzatoknak ezen implementációs alapelv megtartása kapcsán ajánlott:

- a gyermekeket már a folyamat korai szakaszában bevonni;
- olyan témákat választani, amelyek kapcsolódnak a gyermekek mindennapi életéhez;
- a kérdéseket gyermekbarát módon, kommunikációval bemutatni;
- biztosítani, hogy a részvétel és a döntéshozatal között valós kapcsolat álljon fenn és
- világos és érthető utókövetési tájékoztatást nyújtani.

2.2. A biztonságos és támogató részvételi környezet létrehozása és fenntartása

Miért alapvető jelentőségű a biztonságos környezet?

A gyermekek csak akkor tudnak érdemben részt venni a folyamatokban, ha biztonságban érzik magukat, ha tisztelettel bánnak velük és megfelelő támogatást kapnak. Az önkormányzatoknak biztosítaniuk kell, hogy a részvételi folyamatok olyan környezetben valósuljanak meg, amely:

- minden aspektusában tiszteletben tartja a gyermekek méltóságát;
- odafigyel a gyermekek jóllétére a részvételi folyamatban és biztosítja azt;
- előzetesen felméri és minimalizálja a részvétellel kapcsolatos kockázatokat és
- támogatja a gyermekek önkéntes részvételét.

A részvétel biztonsága magában foglalja a fizikai biztonságot, az érzelmi és mentális biztonságot.

Az önkormányzatoknak ezen implementációs alapelv megtartása kapcsán ajánlott:

- átlátható részvételi szabályokat kialakítani;
- gyermekbarát kommunikációt alkalmazni;
- nemcsak a részvétel, hanem az egyes tevékenységek előtt is kockázatértékelést végezni;
- biztosítani, hogy a részvételt segítő felnőttek megfelelő felkészítést kapjanak;
- odafigyelni a gyermekek védelmére a manipuláció, a kihasználás valamennyi formájától és minden olyan helyzettől, amely számukra ártalmas vagy káros lehet.

A részvételi folyamat során kiemelt figyelmet kell fordítani azon helyzetekre, amikor a gyermekek kritikát fogalmazhatnak meg, érzékeny kérdésekről oszthatják meg véleményüket. A gyermekeknek biztosnak kell lenniük abban, hogy következményektől való félelem nélkül szólalhatnak meg.

A részvételnek mindig önkéntesnek kell lennie: a gyermekeket soha nem szabad nyomás alá helyezni annak érdekében, hogy részt vegyenek, és bármikor joguk van kilépni a folyamatból.

2.3. Az inkluzív és hozzáférhető megközelítés biztosítása a részvétel során

Miért fontos a befogadás?

A gyermekek nem alkotnak egységes csoportot: társadalmi, gazdasági, kulturális és egyéni tényezők is befolyásolhatják, hogy ki és milyen módon tud részt venni a részvételi folyamatban.

Az önkormányzatnak számolni kell azzal, hogy előzetes és tudatos tervezés hiányában egyes gyermekcsoportok könnyen kiszorulhatnak a részvételből. A befogadó, inkluzív részvétel ezért nem egy választható extra, hanem a minőségi gyermekrészvétel egyik alapvető követelménye.

A részvételi akadályok lebontása

Az önkormányzatoknak azonosítaniuk és csökkenteniük kell azokat az akadályokat, amelyek megnehezítik a gyermekek részvételét. Ilyen akadály lehet:

- a fogyatékoság;
- a szegénység és társadalmi helyzet;
- a nyelvi, kulturális különbségek;
- az önbizalom vagy a korábbi részvételi tapasztalatok hiánya.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a helyi gyermekrészvétel tervezése és végrehajtása során ezért az akadályok miatt a sérülékeny vagy alulreprezentált gyermekcsoportokra, különösen:

- a fogyatékosággal élő gyermekekre;
- a hátrányos helyzetű gyermekekre;
- a kisebbség csoportokhoz gyermekekre;
- a migrációs háttérrel rendelkező gyermekekre és
- a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyermekekre.

A gyermekrészvétel rugalmas és sokszínű megközelítésének jelentősége

Nincs olyan részvételi eszköz, amely minden gyermekcsoportot egyformán képes elérni, ezért az önkormányzatoknak törekedniük kell arra, hogy:

- többféle részvételi módszert kombináljanak;
- formális és informális részvételi lehetőségeket egyaránt biztosítsanak és
- a részvételi formákat a különböző szükségletekhez és élethelyzetekhez igazítsák.

A cél nem minden esetben a tökéletes reprezentáció elérése, hanem a kizárás csökkentésére és a hozzáférhetőség javítására irányuló tudatos és folyamatos törekvés.

Az önkormányzatoknak ezen implementációs alapelv megtartása kapcsán ajánlott:

- akadálymentes helyszíneket és kommunikációs formákat alkalmazni;
- online és személyes részvételi lehetőségeket egyaránt biztosítani;
- együttműködni az oktatási, gyermekjóléti és szociális intézményekkel;
- szükség esetén tolmácsolást vagy egyéb támogatást biztosítani és
- aktívan megszólítani az alulreprezentált gyermekcsoportokat.

2.4. A részvételhez szükséges információk, felkészülés és támogatás biztosítása

Miért fontos a felkészülés és a támogatás a részvétel során?

A gyermekek csak akkor tudnak érdemben részt venni a folyamatokban, ha megértik az adott kérdést, magának a helyi részvételi folyamatnak a működését, valamint azt, hogy részvételük milyen hatással lehet a döntéshozatalra.

Az önkormányzati döntéshozatali folyamatok gyakran összetettek, ezért a gyermekek számára olyan információkat kell biztosítani, amelyek:

- érthetőek;
- hozzáférhetőek;
- életkoruknak megfelelőek és
- igazodnak érettségi szintjükhöz.

A felnőtt közreműködők és a facilitátorok felkészítése

A részvételi folyamatokban részt vevő, a gyermekekkel közvetlenül dolgozó felnőtteknek szintén megfelelő előzetes felkészítésre és kellő támogatásra van szükségük.

A részvételi eszközök esetében az egyik kulcsszereplő a facilitátor, akinek rendelkeznie kell:

- megfelelő kommunikációs készségekkel;
- a gyermekrészvétel alapelveinek ismeretével;
- gyermekvédelmi ismeretekkel, valamint
- a befogadó párbeszéd támogatásához szükséges tapasztalattal.

Előfordulhat az a helyzet, hogy maga az önkormányzat valamilyen nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel, ilyenkor indokolt külső szakmai partnerek bevonása a munkába.

Az önkormányzatoknak ezen implementációs alapelv megtartása kapcsán ajánlott:

- a témákat világosan, egyszerűen és befolyásolástól mentesen bemutatni;
- kerülni a túlzottan technikai vagy adminisztratív nyelvezetet;
- képzést biztosítani az önkormányzati munkatársak és facilitátorok számára;
- gyermekbarát információs anyagokat használni;
- elegendő időt biztosítani a kérdések megfogalmazására és a vélemények kialakítására.

A gyermekeknek egyetlen részvételi eszköz alkalmazása esetében sem kell szakértői szintű tudással rendelkezniük, ez nem célja a részvételnek. Az adott kérdést ugyanakkor olyan mértékben meg kell érteniük, hogy önálló véleményt tudjanak kialakítani és kifejezni.

Implementációs alapelvek – mire figyeljenek az önkormányzatok?

Abban az esetben, ha az implementációs alapelveket az önkormányzatok következetesen alkalmazzák, nagyobb eséllyel tudják elérni a következőket:

- a résztvételi folyamatok során jelentkező problémák megelőzése;
- a gyermekek bizalmának megerősítése és fenntartása;
- a helyi demokratikus kultúra és együttműködés fejlesztése és
- a valóban érdemi résztvételi folyamatok kialakítása.

Ezen implementációs alapelvek segítséget nyújthatnak a megvalósítás során felmerülő váratlan helyzetek és gyakorlati kérdések kezelésében is.

Az önkormányzatok számára hasznos irányadó kérdés lehet:

„Összhangban áll-e az általunk választott megoldás az érdemi, biztonságos, befogadó és gyermekbarát részvétel alapelveivel?”

Igenlő válasz esetén az önkormányzat nagy valószínűséggel a megfelelő irányba halad.

3. A gyermekrésztvételi eszközök kiválasztásának alapvető szempontjai

A gyermekrésztvételi eszközök alkalmazása során az önkormányzatnak figyelembe kell vennie az implementációs alapelveket. Mindez azonban nem segít annak eldöntésében, hogy adott esetben az önkormányzat számára melyik résztvételi eszköz alkalmazása lehet a legmegfelelőbb.

Az önkormányzatok nagy **mérlegelési mozgástérrel** rendelkeznek annak eldöntésében, hogy:

- mely gyermekrésztvételi eszközt választják;
- milyen módon alkalmazzák azt és
- pontosan milyen szerepet biztosítanak a gyermekek számára a folyamat során.

A résztvételt érintő önkormányzati döntések meghozatalát azonban minden esetben világos szempontoknak kell vezérelniük. Különösen **két tényező** bír kiemelt jelentőséggel:

1. a bevonni kívánt gyermekek életkora és érettsége, valamint
2. az a résztvételi szint, amelyet az önkormányzat el kíván érni.

3.1. A gyermekek kora és érettsége a részvétel során

Miért fontos az életkor és az érettség figyelembevétele?

A helyi gyermekrésztvételi eszközök alkalmazásának egyik alapkérdése, hogy milyen életkorú és érettségi szintű gyermekek vonhatóak be az önkormányzati döntéshozatali folyamatokba – figyelemmel arra, hogy a gyermekek résztvételi képessége fokozatosan fejlődik.

A Gyermejkogi Egyezmény értelmében a gyermekek résztvételi képességének megítélése során nem kizárólag a gyermek életkorát kell figyelembe venni, hanem további szempontokat:

- az érettséget;
- a megértési képességet;
- a tapasztalatokat és
- a fejlődő képességeket is.

Mindez azt jelenti, hogy az önkormányzatoknak nem csupán azt kellene mérlegelniük, hogy a gyermek hány éves, hanem azt is, hogy:

- megérti-e az adott kérdést;
- képes-e önálló véleményt kialakítani és

- milyen típusú támogatásra van szüksége a részvételhez.

A részvételi rendszer kialakítása során különös figyelmet kell fordítani ezekre a szempontokra.

Egy konkrét gyermekrészvételi eszköz alkalmazása előtt az önkormányzatnak mindenekelőtt azt kell mérlegelnie, hogy az adott **gyermekek képesek-e önálló álláspontot kialakítani** az adott helyi közügyekkel kapcsolatos kérdésben. Nem szükséges ugyanakkor, hogy a gyermek a téma minden részletét ismerje: elegendő, ha alapszinten megérti és képes véleményt formálni róla.

A gyermek fejlődő képességei elvének szerepe és jelentősége

A Gyermekjogi Egyezmény gyermekrészvételi megközelítésének egyik központi eleme a gyermek fejlődő képességeinek elve. A gyermekek képességei életkorukkal és tapasztalataikkal együtt folyamatosan fejlődnek. Ahogy a gyermekek idősebbé válnak, úgy

- egyre jobban képesek összetett kérdések megértésére;
- saját véleményük megfogalmazására és
- a döntéshozatali folyamatokhoz való hozzájárulásra.

A gyermekek részvételének ezért fokozatosnak kell lennie, igazodnia kell az életkorhoz, érettségi szinthez, a kommunikációs szükségletekhez, valamint az adott kérdés összetettségéhez. A részvételnek nincs szigorú alsó korhatára, a különböző életkorú gyermekek azonban eltérő részvételi módszereket és eltérő mértékű támogatást igényelnek.

A gyermekrészvétel és korcsoportok

A dinamikus gyermekjogi kereteken túl a gyermekek helyi döntéshozatali folyamatokban való érdemi részvétele általában csak bizonyos életkor után válik reálissá, ez szorosan összefügg a gyermekek megértési képességeivel, érettségével és a közpolitikai kérdések összetettségével.

Lényeges, hogy az alábbi korosztályi besorolás és az ahhoz kapcsolódó szempontokat érdemes az önkormányzatoknak **rugalmasan, ajánlásként és javaslatként kezelnie**, amely az adott gyermekrészvételi eszköz kiválasztását segíti az adott gyermek célcsoportnak megfelelően.

AG1 – Kora gyermekkor (megközelítőleg 3–6 éves gyermekek)

A gyermekek ebben az életkorban már képesek saját nézőpontjuk és preferenciáik kifejezésére, még akkor is, ha ezt gyakran nem verbális módon teszik. Érdemes kiemelni, hogy gyermekek bevonása már kora gyermekkorban is lehetséges a megfelelő módszertani eszközökkel. Jellemzően azonban még nem közvetlen döntéshozatali folyamatokban vehetnek részt, hanem a tapasztalataik feltárása vagy a szükségleteik megismerése érdekében, konzultáció formájában.

AG2 – Alsó tagozatos korosztály (megközelítőleg 6–10 éves gyermekek)

A gyermekek ebben az életkorban a gyermekek már képesek lehetnek

- egyszerűbb közösségi kérdések megértésére;
- véleményük kifejtésére;
- csoportos beszélgetésekben való részvételre.

A nemzetközi gyermekrészvételi gyakorlat alapján ebben az életkorban elsősorban strukturált konzultációs folyamatok résztvevőiként vonhatók be.

AG3 – Felső tagozatos korosztály (megközelítőleg 10–14 éves gyerekek)

A gyermekek ebben az életkorban már érdemben bevonhatók a helyi közpolitikai kérdések megvitatásába. A gyermekek ekkor képesek lehetnek:

- összetettebb problémák megértésére;
- érvek megfogalmazására;
- különböző szempontok mérlegelésére;

- valamint közösségi érdekek képviselésére.

A nemzetközi példák szerint jellemzően ebben az életkorban jelennek meg az intézményesített gyermekekrésztvételi formák, például a gyermek- és ifjúsági tanácsok.

A UNICEF útmutatásai is számos olyan programot mutatnak be, amelyekben a gyermektanácsok tagjai már 10–12 éves kortól részt vesznek az önkormányzatok döntéshozatali folyamataiban.

AG4 – Serdülő korosztály (körülbelül 14–18 éves gyermekek)

A gyermekek ebben az életkorban a már teljes értékű résztvevői lehetnek a résztvételi folyamatoknak, és az önkormányzati döntéshozatal valamennyi releváns szakaszában érdemi és rendszeres párbeszédet folytathatnak. A serdülők már képesek lehetnek:

- összetett közpolitikai kérdések megértésére;
- érdekek képviselésére;
- javaslatok kidolgozására;
- vitákban való részvételre;
- valamint különböző érdekek közötti mérlegelésre.

Mindez megvalósulhat például:

- gyermek- és ifjúsági tanácsok keretében;
- résztvételi költségvetési folyamatokban;
- vagy egyéb helyi résztvételi mechanizmusokban.

A nemzetközi tapasztalatok szerint a serdülőkorú gyermekek alkotják a helyi intézményesített gyermekekrésztvételi mechanizmusok legaktívabb résztvevői körét.

Összegzés a nemzetközi tapasztalatok alapján – az életkori csoportok és a bevonás

Az alsó tagozatos korosztály (6–10 év)

- a kreatív, vizuális és játékos módszerek a leghatékonyabbak;
- más résztvételi eszközök egyszerűsített és korlátozott formában alkalmazhatók;
- aktív facilitáció szükséges.

A felső tagozatos korosztály (10–14 év)

- strukturált konzultációs eszközökkel eredményesen bevonhatók;
- korlátozott formában már működhetnek olyan résztvételi eszközök, mint a gyermek- és ifjúsági tanács vagy a résztvételi költségvetés.

A serdülő korosztály (14–18 év)

- a helyi önkormányzati közpolitikai döntéshozatalhoz kapcsolódó formális résztvételi eszközök teljes körűen alkalmazhatók ebben a korosztályban;
- esetükben valamennyi releváns résztvételi technika biztonságosan és valódi párbeszédként működtethető.

A gyermekek életkora és érettség a részvétel során – mire figyeljenek az önkormányzatok?

Az önkormányzatoknak **olyan gyermekekrésztvételi mechanizmusok, illetve folyamatok kialakítására** kell törekedniük, amelyekben:

- többféle résztvételi módszert tudnak kombinálni;
- a gyermekek életkorához és érettségéhez lehet igazítani az alkalmazott eszközöket;

- többféle részvételi lehetőséget, megoldást kínálnak akár egy eszközön belül is.
- Lényeges, hogy a résztvevő gyermekek érettségük, helyzetük, tapasztalataik alapján eltérő támogatást és eltérő bevonási formákat igényelnek. A **rugalmas, sokszínű részvételi rendszer** hatékonyabb és befogadóbb, mint egyetlen részvételi mechanizmusra épülő megoldás.

3.2. A gyermekrészvételi szintek

Az egyes gyermekrészvételi eszközök kiválasztásakor az önkormányzatoknak nemcsak azt kell mérlegelniük, hogy kiket, milyen gyermekként kívánnak bevonni a döntéshozatali folyamatokba. Foglalkozni kell azzal a kérdéssel is, hogy a bevonni kívánt gyermekek **milyen szerepet töltsenek be a folyamatban, és ennek során milyen mértékű befolyást** kívánnak számukra biztosítani.

A különböző gyermekrészvételi eszközök eltérő mértékű bevonást tesznek lehetővé. Egyes eszközök elsősorban a gyermekek véleményének összegyűjtését szolgálják, míg mások lehetővé teszik, hogy a gyermekek aktívan alakítsák a döntéseket, vagy akár saját kezdeményezéseket indítsanak és vezessenek. A részvételi szintek ismerete segíti az önkormányzatokat abban, hogy:

- a legmegfelelőbb számukra használható részvételi eszközt, megoldást válasszák;
- pontosan tisztázni tudják a gyermekek tényleges szerepét az adott folyamatban;
- egyszerre reális és érdemi részvételi lehetőségeket alakítsanak ki és
- megfelelő elvárásokat alakítsanak ki mind a gyermekek, mind a felnőttek számára.

A gyermekek részvételi szintjének értelmezése

A gyermekrészvétel különböző formáinak értelmezésére több modell is született. Az Eszköztár a **Gerison Lansdown** által kidolgozott megközelítést alkalmazza, amely a nemzetközi gyermekjogi szakirodalomban és a gyakorlati programokban egyaránt széles körben elfogadott.

Ez a modell abból indul ki, hogy a gyermekrészvétel nem egyetlen módszert jelent, hanem különböző szinteken valósulhat meg. A modell három részvételi alapszintet különít el egymástól: a konzultatív, az együttműködésen alapuló és a gyermekek által vezetett részvételt.

A részvételi szintek közti **különbségek** elsősorban az alábbi kérdések mentén ragadhatók meg:

- Ki kezdeményezi a folyamatot?
- Ki határozza meg a napirendet?
- Hogyan születnek a döntések?
- Milyen mértékű befolyással rendelkeznek a gyermekek?
- Milyen szerepet töltenek be a folyamatban a felnőttek?

A részvételi szintekre épülő modell **előnye**, hogy nem tekinti a részvételt merev kategóriáknak, hanem **rugalmas keretrendszert kínál**, amely különböző helyzetekhez és helyi szükségletekhez igazítható. Fontos hangsúlyozni azt, hogy:

- nincs minden helyzetben „legjobb” részvételi szint;
- nincs minden esetben „magasabb rendű” részvételi forma és
- a különböző szintek között nem áll fenn értékhierarchia.

A megfelelő részvételi szint kiválasztása, azonosítása mindig az adott folyamat céljától, a részt vevő gyermekek életkorától és az önkormányzati döntés természetétől függ.

L1 – A konzultatív részvétel szintje

A konzultatív részvétel jellemzői

A konzultatív részvétel során:

- a folyamatot a felnőttek kezdeményezik;

- a felnőttek határozzák meg a témát és a kereteket;
- a gyermekeket felkérjük véleményük és tapasztalataik megosztására és
- a döntéshozók figyelembe veszik a gyermekek álláspontját a döntések előkészítése során.

E modellben a gyermekek fontos információforrást jelentenek. Tapasztalataik és nézőpontjaik hozzájárulnak ahhoz, hogy a döntéshozók jobban megértsék az adott kérdés gyermekeket érintő vonatkozásait. A végső döntés meghozatala azonban alapvetően a felnőttek felelőssége marad.

A konzultatív részvétel előnyei

A konzultatív részvétel előnyös lehet az önkormányzat számára, mivel

- viszonylag egyszerűen megszervezhető;
- széles gyermekcsoportokat képes elérni;
- lehetővé teszi a gyermekek tapasztalatainak gyors feltárását;
- jól alkalmazható konkrét helyi ügyek esetében.

A konzultatív részvétel korlátai

A konzultatív részvétel akkor veszti el értékét, válik diszfunkcionálissá, ha

- a gyermekek nem kapnak visszajelzést a javaslataikra, véleményükre;
- a döntéshozók nem veszik komolyan a véleményüket, illetve
- a konzultáció csupán formális jellegű.

Az önkormányzatoknak ezért különös figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy a konzultáció eredményei látható módon megjelenjenek a döntéshozatali folyamatban.

Gyakorlati példa

Egy önkormányzat kérdőíves felmérést és fókuszcsoportos beszélgetéseket szervez a helyi játszóterek fejlesztésével kapcsolatban. A gyermekek elmondják:

- mely játszóeszközöket használják legszívesebben;
- milyen problémákat tapasztalnak;
- milyen fejlesztéseket tartanának fontosnak.

A beérkezett véleményeket az önkormányzat felhasználja a fejlesztési terv elkészítése során: ez a folyamat a konzultatív részvétel tipikus példája.

L2 – Az együttműködési részvétel szintje

Az együttműködésen alapuló részvétel jellemzői

Ebben a modellben a felnőttek és a gyermekek közösen dolgoznak egy adott kérdésen. A folyamatot gyakran a felnőttek kezdeményezik, azonban:

- a gyermekek részt vesznek a tervezésben;
- bekapcsolódnak a problémák elemzésébe;
- hozzájárulnak a megoldások kidolgozásához és
- szerepet vállalnak a végrehajtásban, kommunikációban is.

A hangsúly a partnerségen van, ezen a szinten a gyermekek nem pusztán véleményt nyilvánítanak, hanem a döntéshozatali folyamat több elemének aktív alakítóivá is válnak.

Az együttműködésen alapuló részvétel előnyei

Ez a megközelítés:

- erősíti a gyermekek felelősségérzetét;
- fejleszti az együttműködési készségeket;

- növeli a döntések legitimitását és
- hosszú távon erősíti a helyi demokratikus kultúrát.

A gyermekek, mint tapasztalati szakértők gyakran olyan szempontokat tudnak felvetni, amelyek a felnőttek számára kevésbé láthatók.

Gyakorlati példa

Egy önkormányzat helyi ifjúsági stratégiát készít. A stratégia kidolgozásába a gyermek- és ifjúsági tanács tagjai már a kezdeti szakaszban bekapcsolódnak. A gyermekek az ülések során

- javaslatokat fogalmaznak meg;
- részt vesznek a prioritások meghatározásában;
- véleményezik az elkészült tervezeteket és
- közreműködnek a végleges dokumentum kialakításában, bekapcsolódnak a vitába.

Maga a döntéshozatal ebben az esetben továbbra is az önkormányzat hatáskörébe tartozik, de a gyermekek szerepe jóval túlmutat a pusztá konzultáción.

L3 – A gyermek által vezetett részvétel szintje

A gyermekek által vezetett részvétel jellemzői

A részvétel legnagyobb önállóságot biztosító formája az, amikor a kezdeményezés maguktól a gyermekektől származik. Ebben az esetben a gyermekek:

- azonosítják a helyi problémát;
- meghatározzák a célokat;
- kialakítják a javaslatokat és
- aktívan vezetik a folyamatot.

A felnőttek szerepe fontos, de elsősorban támogató jellegű, a feladatuk a részvételi folyamat során

- a biztonságos működési keretek biztosítása;
- szakmai segítség nyújtása;
- információk rendelkezésre bocsátása és
- a szükséges erőforrások biztosítása.

A felnőtteknek beavatkozási lehetőség is biztosított lehet előre egyeztetett módon akkor, hogy ha valamely részvételi alapelv sérül, így különösen ha a biztonságos részvételi környezet sérül.

A gyermekek által vezetett részvétel előnyei

Ez a megközelítés különösen erősen fejleszti a gyermekek

- az önállóságát;
- a kezdeményezőkézségét;
- az önbizalmát;
- a vezetői készségeket és
- az aktív állampolgári részvételhez szükséges kompetenciákat.

A gyermekek így nemcsak résztvevői, hanem alakítói is lesznek a helyi közösségi folyamatoknak.

Gyakorlati példa

Egy csoport helyi gyermek, fiatal felhívja az önkormányzat figyelmét arra, hogy a településen hiányoznak a számukra megfelelő kapcsolódást lehetővé tevő közösségi terek. A gyermekek nem egyszerűen csak megoldást várnak az önkormányzattól vagy megosztják a véleményüket, hanem

- felmérést készítenek a kortársaik körében;

- konkrét javaslatokat dolgoznak ki a hasznosítás, használat kapcsán;
- bemutatják azt az önkormányzatnak és a helyi lakosoknak a terveiket és
- részt vesznek a megvalósítás előkészítésében, kommunikációjában.
- Az önkormányzat többféle módon is támogatni tudja a gyermekek által indított kezdeményezést, de maga a folyamat irányítása alapvetően a gyermekek, fiatalok kezében marad.

A gyermek részvétel lehetséges szintjei – mire figyeljenek az önkormányzatok?

Az érdemi gyermekrészvétel követelménye nem azt jelenti, hogy minden folyamatnak gyermekek által vezetettnek, teljesen autonómnak kell lennie. A legfontosabb követelmény az, hogy:

- a részvétel valódi legyen;
- a gyermekek véleményét tisztelet övezze és
- a választott részvételi szint összhangban álljon a folyamat céljával, a gyermekek életkorával és a helyi adottságokkal.

A különböző részvételi szintek tudatos kombinálásával az önkormányzatok fokozatosan alakíthatnak ki olyan fenntartható gyermekrészvételi rendszert, amely egyszerre biztosítja a gyermekek valódi bevonását és eljuthat a gyermekek egyre aktívabb szerepvállalásáig is.

4. További gyakorlati szempontok a gyermekrészvételi eszközök alkalmazása során

A gyermekrészvételi eszközök tervezése és használata során az önkormányzatoknak nemcsak a gyermekek életkorát, érettségét, valamint a kívánt részvételi szintet kell figyelembe venniük, hanem **számos további gyakorlati, etikai és jogi kérdést is vizsgálniuk kell.**

Ezek a szempontok hozzájárulnak ahhoz, hogy a részvételi folyamatok:

- biztonságosak legyenek;
- tiszteletben tartsák a gyermekek jogait;
- megfeleljenek az adatvédelmi követelményeknek és
- hosszú távon is fenntarthatóak és hitelesek maradjanak.

Ebben a fejezetben **két olyan kérdéskört** mutatunk be, amelyek valamennyi gyermekrészvételi eszköz alkalmazása során alapvető jelentőséggel bírnak a gyakorlatban:

3. a szülői hozzájárulás és a szülőkkel való együttműködés kérdését és
4. a gyermekek személyes adatainak védelmét a részvétel során.

4.1. A gyermekrészvétel és a szülői hozzájárulás kérdése

Miért fontos a szülői hozzájárulás a gyermekek részvétele során?

A gyermekrészvételnek minden esetben biztonságos, támogató és etikusan működő környezetben kell megvalósulnia. A folyamat során mindezek tekintetében a szülők, illetve más törvényes képviselők fontos szerepet töltenek be.

A szülői hozzájárulás különösen jelentős biztosítékot jelent olyan esetekben, amikor:

- a részvétel az iskola vagy az otthon keretein kívül történik;
- a gyermekek szervezett programokon vesznek részt, nyilvánosan szerepelnek vagy
- személyes adatok kezelése történik, fénykép-, hang- vagy videófelvétel készül.

Az önkormányzatoknak figyelembe kell vennie, hogy a szülők bevonása hozzájárulhat ahhoz is, hogy a gyermekek megfelelő támogatást kapjanak a részvétel során.

A gyermek önálló döntésének tiszteletben tartása

A szülői hozzájárulás fontossága mellett alapvető jelentőségű annak hangsúlyozása, hogy a gyermek-részvétel minden esetben önkéntes. A szülői hozzájárulás:

- nem helyettesítheti a gyermek saját döntését;
- nem írhatja felül a gyermek akaratát és
- nem eredményezheti a gyermek részvételre való kényszerítését.

A bevonni kívánt gyermekeknek minden esetben joguk van eldönteni, hogy

- kívánnak-e részt venni egy folyamatban;
- milyen mértékben kívánnak bekapcsolódni és
- kívánják-e a részvételt a későbbiekben folytatni.

A gyermekeknek azzal is tisztában kell lenniük, hogy a **folyamatból bármikor kiléphetnek**, a részvétel megszakítása miatt pedig őket semmilyen hátrány nem érheti.

A gyermek életkorának és érettségének jelentősége

A szülői hozzájárulás szerepe a gyermek életkorával és érettségével összefüggésben változik. A fiatalabb gyermekek esetében a szülői szerepvállalás rendszerint hangsúlyosabb. A gyermekek fejlődő képességeinek elvéből ugyanakkor az következik, hogy például a serdülők fokozatosan egyre nagyobb önállóságot élveznek a részvétellel kapcsolatos döntések meghozatalában.

Az önkormányzatoknak ezért **egyensúlyt kell teremteniük**:

- a szülői felelősség biztosítása és
- a gyermek autonómiájának tiszteletben tartása között.

A szülői hozzájárulás gyakorlati követelményei

Egyértelmű és tájékozott hozzájárulás

A legtöbb szervezett részvételi tevékenység esetében célszerű írásbeli szülői hozzájárulást kérni. Mindez különösen indokolt:

- gyermek- és ifjúsági tanácsok működése során;
- rendezvények esetében;
- kutatási vagy konzultációs tevékenységeknél;
- média-megjelenések alkalmával és
- valamennyi, a személyes adatok kezelésével járó helyzetben.

A hozzájárulásnak tájékozottnak kell lennie, ezért a szülők számára világosan ismertetni kell

- a tevékenység célját;
- a részvétel várható formáját;
- a gyermek szerepét;
- az esetleges adatkezelést és
- a részvétel önkéntes jellegét.

A szülők megfelelő tájékoztatása

A szülők csak akkor tudnak felelős döntést hozni, ha megfelelő információval rendelkeznek. Az önkormányzatoknak ezért törekedniük kell arra, hogy

- világos és közérthető tájékoztatást nyújtsanak;
- kerüljék a szükségtelenül bonyolult szakmai vagy jogi nyelvezetet;
- lehetőséget biztosítsanak kérdések feltevésére; és
- időben tájékoztassák a szülőket és a családokat.

Bizalomépítés a családokkal

A sikeres gyermekrésztvétel egyik fontos feltétele a családok és a szülők bizalma. Nagyobb valószínűséggel támogatják a szülők a gyermekük résztvételét, ha

- pontosan értik a folyamat célját;
- érzékelik annak értelmét és hasznát;
- látják, hogy a gyermekek véleményét komolyan veszik és
- biztosak lehetnek abban, hogy gyermekük biztonságban van.

A nyílt és következetes kommunikáció ezért a fenntartható gyermekrésztvétel egyik alapfeltétele.

Szülői hozzájárulás a gyermekrésztvétel során – mire figyeljenek az önkormányzatok?

A szülők fontos partnerei a gyermekrésztvételi folyamatoknak, ugyanakkor a szülői hozzájárulás nem helyettesítheti a gyermek saját akaratát. A helyi gyermekrésztvételi eszközök alkalmazása során jó gyakorlat alapja az, hogy az önkormányzat egyszerre:

- tiszteletben tartja a gyermek önrendelkezését;
- megfelelően tájékoztatja a szülőket és
- biztonságos résztvételi környezetet alakít ki.

4.2. A gyermekek személyes adatainak kezelésével kapcsolatos követelmények

Miért fontos az adatvédelem?

A gyermekrésztvételi folyamatok során az önkormányzatok gyakran kezelnek gyermekekre vonatkozó személyes adatokat. Ilyen adatok lehetnek például

- a gyermek neve;
- elérhetősége;
- életkora;
- véleménye;
- személyes tapasztalatai;
- fényképei vagy videófelvevételei és
- a résztvétel során keletkező egyéb információk.

A gyermekek különösen sérülékeny érintetteknek tekinthetők, ezért személyes adataik fokozott védelmet igényelnek. Az adatvédelem ilyen módon nem csupán egy a jogi kötelezettségek közül, hanem a bizalom és a biztonság megteremtésének egyik jellemző eszköze is.

Az adatkezelés alapelvei a gyermekrésztvétel során

Az önkormányzatoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekek személyes adatainak kezelése:

- jogszerű legyen;
- átlátható legyen;
- meghatározott célhoz kapcsolódjon;
- a szükséges adatokra korlátozódjon és
- megfelelő biztonsági garanciák mellett történjen.

A gyermekeknek csak olyan személyes adatait szabad gyűjteni, amelyek valóban szükségesek az adott résztvételi folyamat megvalósításához.

Átláthatóság és tájékoztatás biztosítása

A gyermekeknek és szüleiknek érteniük kell azt a résztvételi eszköz alkalmazása során, hogy

- milyen adatokat gyűjtenek;
- miért gyűjtik azokat;
- ki férhet hozzá az adatokhoz;
- meddig őrzik meg azokat és

- milyen célból használják fel őket.

Ezeket az információkat gyermekbarát, könnyen érthető formában kell közölni.

Az érzékeny adatok fokozott védelme

Különösen körültekintően kell eljárni, ha a részvételi folyamat érzékeny személyes adatok kezelésével jár.

Ilyen lehet például:

- egészségügyi információ;
- fogytékossággal kapcsolatos adat;
- családi körülmény;
- szociális helyzet vagy
- bármely más érzékeny személyes információ.

Az önkormányzatoknak minden esetben mérlegelniük kell:

- valóban szükséges-e az adott adat kezelése és
- hogyan minimalizálhatók az esetleges kockázatok.

Anonimitás és bizalmas adatkezelés

Amennyiben lehetséges, akkor célszerű lehetőséget biztosítani a gyermekek anonim vagy bizalmas részvételre, ami különösen hasznos lehet:

- kérdőíves felmérések esetében;
- online konzultációk során;
- érzékeny témák megvitatásakor vagy
- olyan helyzetekben, amikor a gyermekek kritikát fogalmaznak meg.

Az anonimitás megfelelően elősegítheti, hogy a gyermekek őszintébben, szabadabban mondják el a véleményüket, különösen, ha érzékenyebb információkról van szó.

Részvétel és digitális biztonság

A digitális részvételi eszközök alkalmazása során az önkormányzatoknak különös figyelmet kell fordítaniuk a használt informatikai rendszer biztonságra. Biztosítani kell ezért

- az adatok biztonságos tárolását;
- a jogosulatlan hozzáférés elleni védelmet;
- a megfelelő hozzáférési jogosultságokat és
- az online platformok biztonságos működését.

A gyermekek adatai nem használhatók fel a részvételi folyamat céljától eltérő célokra.

A gyermekek adatainak védelme a részvétel során – mire figyeljenek az önkormányzatok?

A gyermekek személyes adatainak védelme a gyermekrészvételi folyamatok egyik alapvető feltétele.

Azok az önkormányzatok, amelyek:

- átláthatóan kezelik az adatokat;
- megfelelő garanciákat alkalmaznak;
- tiszteletben tartják a gyermekek magánszféráját és
- biztonságos részvételi környezetet teremtenek,

nagyobb valószínűséggel alakítanak ki hosszú távú bizalmat a gyermekekkel és családjaikkal.

A megvalósítás további gyakorlati szempontjai – mire figyeljenek az önkormányzatok?

A gyermekrészvételi eszközök sikeres alkalmazása **nem kizárólag a megfelelő módszer kiválasztásán múlik**. A szülői hozzájárulás, a családokkal való együttműködés és a résztvevő gyermekek adatainak megfelelő védelme nemcsak jogi vagy adminisztratív kötelezettségek az önkormányzatok számára, hanem alapelemei a megbízható és etikus gyermeki részvételnek. Az önkormányzatok nagyobb eséllyel építenek hosszú távú bizalmat és érdemi elköteleződést a gyermekekkel akkor, ha képesek a részvételi eszközök alkalmazása során

- átláthatóan kommunikálni valamennyi szereplővel,
- a gyermekek jogait és magánéletét védeni és
- biztonságos részvételi környezetek létrehozására.
- Ezek a garanciák teremtik meg azt a bizalmi környezetet, amelyben a gyermekek valóban képesek élni részvételi jogaikkal.

II. AZ ÖNKORMÁNYZATOK ÁLTAL ALKALMAZHATÓ EGYES GYERMEKRÉSZVÉTELI ESZKÖZÖK

Az Eszköztár ebben a fejezetben részletesen bemutatja azokat a konkrét gyermekrésztvételi eszközöket, amelyek közül az önkormányzatok kiválaszthatják az adott helyzetben és körülmények között számukra leginkább megfelelő és leginkább alkalmazható módszereket.

E résztvételi eszközök célja, hogy **segítsék az önkormányzatokat**

- a gyermekek tapasztalatainak és nézőpontjainak megértésében;
- a gyermekekkel folytatott érdemi párbeszéd kialakításában és
- a gyermekek helyi közösségi életben való résztvételének erősítésében.

Valamennyi bemutatott gyermekrésztvételi eszköz **más módot kínál az önkormányzatok számára a gyermekek bevonására**. Míg egyes résztvételi eszközök inkább a vélemények és visszajelzések összegyűjtésére alkalmasak, addig mások a hosszú távú együttműködést és a közös döntéshozatalt támogatják.

Az Eszköztár olyan eszközöket mutat be, amelyek:

- rugalmasan alakíthatók;
- a gyakorlatban már kipróbáltak;
- különböző önkormányzati környezetekben alkalmazhatóak és
- kellően formálhatóak ahhoz, hogy eltérő méretű és erőforrásokkal rendelkező önkormányzatoknál is működőképesek legyenek.

Miért érdemes különböző résztvételi eszközöket alkalmazni?

Nincs olyan résztvételi eszköz, amely minden helyzetben, minden önkormányzat számára általános jelleggel megfelelő lenne. A különböző résztvételi eszközök

- eltérő életkorú gyermekek bevonását teszik lehetővé;
- különböző résztvételi szinteket támogatnak;
- változatos erőforrásokat igényelnek és
- a döntéshozatali folyamat különböző szakaszaiban alkalmazhatók eredményesen.

Ezért az önkormányzatok számára javasolható, hogy

- különböző résztvételi módszereket kombináljanak;
- különböző résztvételi szinteken eltérő eszközöket alkalmazzanak és
- rugalmas résztvételi rendszert alakítsanak ki és működtessenek ahelyett, hogy kizárólag egyetlen mechanizmusra támaszkodnának.

A résztvételi eszközök akkor a leghatékonyabbak, ha egymást kiegészítve alkalmazzák őket.

Az alábbiakban az Eszköztár részletesebben bemutat **öt bevett és széles körben ismert gyermekrésztvételi eszközt**, amelyek alkalmasak a gyermekek önkormányzati közpolitikai döntéshozatali folyamatokba történő bevonására. Az Eszköztár által javasolt eszközök:

- a fókuszcsoporthoz tartozó résztvétel;
- a gyermek- és ifjúsági tanács;
- a gyermekek részvételének költségvetése;
- az online kérdőíves adatgyűjtés és
- az e-résztvételi platformok működtetése.

Hatodik kategóriaként az Eszköztár egy további, **kreatív és alternatív résztvételi eszközöket** tartalmazó csoporttal egészül ki, amely alkalmas arra, hogy tovább színesítse és érdemben kiegészítse az önkormányzat hagyományosabb helyi gyermekrésztvételi eszközeit.

Az Eszköztár szakmai forrásai

A nemzetközi gyermekjogi és gyermekrészvételi dokumentumokból, valamint a gyermekrészvételi eszközöket bemutató útmutatókból és módszertani anyagokból olyan logika és egymást kiegészítő rendszer rajzolódik ki, amely megalapozza az Eszköztár által ajánlott gyermekrészvételi eszközök alkalmazását.

Az Eszköztár az alábbi szervezetek ajánlásaira és szakmai útmutatásaira épít:

- a Gyermekjogi Bizottság;
- a UNICEF;
- az Európa Tanács;
- az Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) és
- az Európai Unió és intézményei.

E szakmai források részletesen megtalálhatók az Eszköztár végén szereplő forrásjegyzékben.

A részvételi eszközök kiválasztásának indokai

Ezek a részvételi eszközök azért kerültek kiválasztásra, mert:

- a gyakorlatban már széles körben alkalmazzák őket;
- használatukat nemzetközi útmutatások és ajánlások támogatják és
- az önkormányzatok által reálisan megvalósíthatók.

Az Eszköztár elsősorban olyan részvételi eszközökre összpontosít, amelyek

- az önkormányzati gyakorlatban már kipróbáltak;
- használatuk mögött meglévő jelentős nemzetközi tapasztalat áll és
- az európai helyi önkormányzati környezetben széles körben alkalmazzák őket.

Az Eszköztár emellett **tudatosan kiegészíti a bevett gyermekrészvételi eszközöket olyan alternatív eszközökkel** is, amelyek alkalmazásáról ugyan kevesebb átfogó tapasztalat áll rendelkezésre, használatuk azonban szakmailag indokolható.

A részvételi eszközök egymást kiegészítő rendszerként történő alkalmazása

A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyermekrészvétel akkor a leghatékonyabb, ha az önkormányzatok a különböző részvételi módszereket egymással összekapcsolt rendszerként alkalmazzák. A különböző eszközök kombinációja segítheti az önkormányzatokat abban, hogy biztosítsák:

- a szélesebb körű elérést;
- a mélyebb párbeszédet;
- a részvétel folyamatosságát és
- a helyi döntéshozatalra gyakorolt erősebb hatást.

Például a kérdőívek szélesebb körű visszajelzéseket biztosíthatnak, a fókuszcsoportos részvétel lehetővé teszi egy-egy kérdés mélyebb feltárását, míg a gyermek- és ifjúsági tanácsok a hosszú távú, rendszeres együttműködést támogatják az önkormányzattal.

1. Fókuszcsoportos részvétel

Mi a fókuszcsoportos részvétel?

A fókuszcsoportos részvétel olyan strukturált gyermekrészvételi módszer, amelynek keretében egy kisebb csoport gyermek facilitált beszélgetés során osztja meg véleményét, tapasztalatait és javaslatait egy adott témával kapcsolatban.

Az eszköz használatának elsődleges célja nem a statisztikailag reprezentatív adatok gyűjtése, hanem a gyermekek tapasztalatainak, szükségleteinek és nézőpontjainak mélyebb megértése.

A fókuszcsoport lehetőséget teremt arra a gyermekek számára arra, hogy

- egymás véleményére reagáljanak;
- közösen gondolkodjanak egy kérdésről;

- új szempontokat fogalmazzanak meg és
- olyan tapasztalatokat is megosszanak, amelyek egy kérdőíves felmérés során nem feltétlenül jelennének meg.

A fókuszcsoportos gyermekrészvétel alapja a **facilitált párbeszéd**. A folyamat során egy facilitátor támogatja a beszélgetést, segíti a gyermekek bevonását, biztosítja a biztonságos légkört és elősegíti, hogy valamennyi résztvevő lehetőséget kapjon véleménye kifejtésére.

Miért érdemes fókuszcsoportos részvételt alkalmaznia az önkormányzatnak?

A fókuszcsoportos részvétel segítségével az önkormányzatok:

- mélyebb betekintést nyerhetnek a gyermekek tapasztalataiba;
- jobban megérthetik a helyi problémák gyermekeket érintő vonatkozásait;
- új ötleteket és megoldási javaslatokat kaphatnak;
- valamint közvetlen párbeszédet alakíthatnak ki a gyermekekkel.

A módszer különösen hasznos lehet akkor, amikor az önkormányzat:

- egy konkrét helyi kérdésről szeretne részletesebb információkat szerezni;
- egy tervezett intézkedés vagy fejlesztés előkészítését végzi vagy
- szeretné jobban megérteni egy adott gyermekcsoport tapasztalatait.

A fókuszcsoportos részvétel főbb jellemzői

1. Interaktív és beszélgetésközpontú módszer

A kérdőívekkel vagy az egyéni interjúkkal ellentétben a fókuszcsoport alapját a résztvevők közötti interakció képezi. A gyermekek a fókuszcsoportos részvétel során

- reagálhatnak egymás gondolataira;
- tovább tudják gondolni egymás tapasztalatait;
- közösen elemezhetnek problémákat és akár
- együtt alakíthatnak ki új szempontokat.

A fókuszcsoportos részvétel gyakran olyan ötleteket és nézőpontokat képes a felszínre hozni, amelyek írásbeli kérdőívek alkalmazása során nem feltétlenül jelennének meg.

2. Strukturált, ugyanakkor rugalmas módszer

A fókuszcsoportos beszélgetések rendszerint előre elkészített beszélgetési terv vagy témavázlat alapján zajlanak. A beszélgetésnek ugyanakkor nyitottnak és rugalmasnak kell maradnia.

A facilitátor feladata a folyamat során:

- a gyermekekkel való beszélgetés irányítása;
- az egyenlő részvétel támogatása;
- a beszélgetés fókusz fenntartása és
- a biztonságos és tiszteletteljes légkör megteremtése.

A facilitátor nem befolyásolhatja a gyermekek véleményét, és nem sugallhat „helyes” válaszokat.

3. Kis létszámú és célzott részvétel

A fókuszcsoportos részvétel akkor működik a leghatékonyabban, ha viszonylag kis létszámú gyermekcsoport vesz részt benne, amelynek tagjai:

- érintettek az adott kérdésben;
- rendelkeznek releváns tapasztalatokkal vagy
- hasznos nézőpontokat tudnak megosztani.

Az önkormányzatok fókuszcsoportot szervezhetnek például

- meghatározott korcsoportok számára;
- egy adott szolgáltatást használó gyermekek számára vagy

- sérülékeny, illetve alulreprezentált gyermekcsoportok számára.
- Mindezek teszik az eszközt alkalmassá a célzott és befogadó részvétel megvalósítására.

Lehetséges részvételi szintek

L1 – Konzultatív részvétel

A fókuszcsoportos részvétel főként tanácsadást biztosító eszköz. Segítségével az önkormányzat mélyebben megismerheti a gyermekek véleményét és tapasztalatait, ugyanakkor a döntéshozatali felelősség rendszerint továbbra is a felnőtteknél marad.

Ajánlott életkori csoportok

A fókuszcsoportos részvétel rendszerint jól alkalmazható az alábbi korcsoportok esetében:

AG2 – Alsó tagozatos korosztály (6–10 év),

AG3 – Felső tagozatos korosztály (10–14 év),

AG4 – Serdülő korosztály (14–18 év).

A fiatalabb gyermekek bevonása

A fiatalabb korosztályok esetében a fókuszcsoportoknak:

- rövidebb időtartamúaknak kell lenniük;
- vizuális és játékos elemeket kell alkalmazniuk és
- konkrét, tapasztalatközpontú témákra kell épülniük.

Az idősebb gyermekek és a serdülők bevonása

Az idősebb gyermekek és serdülők általában képesek:

- összetettebb kérdések megvitatására;
- kritikai reflexióra;
- eltérő nézőpontok ütköztetésére és
- hosszabb beszélgetésekben való részvételre.

A gyermekek körülbelül 14 éves kortól rendszerint már minimális módszertani alkalmazkodás mellett is részt tudnak venni klasszikus fókuszcsoportos beszélgetésekben.

Előnyök és erősségek

1. Minőségi információk és mélyebb megértés biztosítása

A fókuszcsoportos részvétel során olyan tapasztalatok, érzések, motivációk és összefüggések tárhatók fel a gyermekek oldaláról, amelyek pusztán kvantitatív módszerekkel nem vagy csak korlátozottan lennének azonosíthatók.

A beszélgetés lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek

- inspirálni tudják egymást;
- pontosíthassák álláspontjaikat;
- árnyalhassák a véleményüket és
- közösen gondolkodjanak a felmerülő dilemmákról.

2. A csoportos forma szerepe és a közösségi mintázatok feltárása

A kiscsoportos beszélgetési forma és a facilitátor aktív jelenléte hozzájárulhat egy nyugodtabb és biztonságosabb környezet kialakításához a gyermekek számára. A beszélgetések az adott kérdés vizsgálatán túl lehetőséget adhatnak arra is, hogy az önkormányzat

- jobban megértse a helyi közösségi normákat;
- feltárja a közös értékeket;
- azonosítsa a csoporton belüli különbségeket és
- felismerje az esetleges konfliktusokat és érdekellentéteket.

3. Sokoldalú alkalmazhatóság az önkormányzati döntéshozatalban

A fókuszcsoportos részvétel az önkormányzati döntéshozatali folyamat több szakaszában is eredményesen alkalmazható. Alkalmas lehet például:

- helyi közszolgáltatások értékelésére;
- fejlesztések előkészítésére;
- gyermeki szükségletek feltárására vagy
- konkrét helyi problémák mélyebb megértésére.

Kockázatok és gyengeségek

1. A csoportdinamika torzító hatása és a társas elvárások

A fókuszcsoportok során előfordulhat, hogy:

- dominánsabb gyermekek háttérbe szorítják mások véleményét;
- visszahúzódóbb gyermekek nem szólalnak meg;
- megjelenik a többséghez való alkalmazkodás vagy
- a gyermekek a társadalmilag elvárt válaszokat adják valódi véleményük helyett.

Mindez különösen érzékeny vagy vitatott kérdések esetében jelenthet kihívást.

2. A reprezentativitás hiánya és a korlátozott egyéni mélység

A fókuszcsoport kis létszámú módszer, ami szükségszerűen azzal jár, hogy

- az eredmények nem általánosíthatók automatikusan a település minden gyermekére és
- a résztvevők nem tekinthetők statisztikailag reprezentatív mintának.

A módszer továbbá a csoportfolyamatokra helyezi a hangsúlyt, ezért az egyéni életutak és személyes történetek rendszerint kevésbé bontakoznak ki, mint az egyéni interjúk során.

3. Magas módszertani és facilitációs követelmények

A fókuszcsoportos részvétel tényleges sikeressége jelentős mértékben függ:

- a facilitátor felkészültségétől;
- szakmai tapasztalatától;
- a megfelelő előkészítéstől és
- az eredmények szakszerű feldolgozásától.

A fókuszcsoport nem megfelelő alkalmazás esetén torz eredmények születhetnek, szélsőséges esetben pedig a folyamat akár káros hatással is lehet a résztvevő gyermekekre.

4. Etikai és gyermekvédelmi kockázatok előzetes kezelése

Különösen érzékeny témák esetében kiemelt figyelmet kell fordítani az önkormányzatnak a biztonságos és etikus részvételi környezet kialakítására. Ezért indokolt

- a lehetséges kockázatok előzetes feltérképezése;
- gyermekvédelmi mechanizmusok kialakítása és
- ezek egyértelmű kommunikálása a résztvevő gyermekek felé még a beszélgetés előtt.

1.1. A fókuszcsoportos részvétel kialakításának szempontjai

Javasolt csoportlétszám

A nemzetközi szakmai standardok szerint a fókuszcsoport akkor működik hatékonyan, ha kis létszámú és jól kezelhető csoportból áll; a javasolt létszám általában **6–10 gyermek**. Az alsó tagozatos korosztály (6–10 éves gyermekek) esetében a sajátos kommunikációs jellemzők miatt a **4–6 fős csoport** ideálisabb lehet.

Ez a csoportlétszám lehetővé teszi az egyensúly megteremtését:

- a vélemények sokszínűsége;
- a csoportdinamika és az interakciók kezelhetősége és
- annak biztosítása között, hogy minden gyermek lehetőséget kapjon a megszólalásra.

Az életkor szempontjából **homogénebb csoport** általában kedvezőbb beszélgetési dinamikát eredményez. Érdekes ugyanakkor mérlegelni, hogy amennyiben az önkormányzat a megalapozott döntéshozatal érdekében több gyermek véleményét is meg kívánja ismerni, több párhuzamos fókuszcsoport is létrehozható.

A kiválasztás lehetséges mechanizmusai

A fókuszcsoportban résztvevő gyermekek **célzott kiválasztása kulcskérdés**, mivel alapvetően befolyásolja, hogy a részvétel mennyiben lesz érdemi és releváns. Indokolt olyan gyermekek bevonása a fókuszcsoportba,

- akiket közvetlenül érint az adott közpolitikai döntés;
- akik rendelkeznek saját tapasztalatokkal az adott kérdésben és
- akik megsztható, releváns információval rendelkezhetnek a témával kapcsolatban.

A résztvevők kiválasztásának szempontjai

A fókuszcsoport kialakítása során tudatos egyensúlyt kell teremteni:

1. a csoport homogenitása és
2. a sokszínűség biztosítása között.

A homogenitás a gyermekek közötti nyílt kommunikációt és interakciót segíti elő, például:

- **hasonló életkor** esetén (például serdülők, egy adott korcsoporton belüli gyermekek);
- **hasonló élethelyzet** esetén (például általános iskolás tanulók).

A sokszínűség szempontjából ugyanakkor fontosak:

- az eltérő egyéni tapasztalatok;
- az eltérő társadalmi háttér és
- a különböző nézőpontok jelenléte.

Lényeges, hogy az önkormányzat képes legyen biztosítani a megjelenő vélemények és tapasztalatok gazdagságát, ugyanakkor nem várható el az, hogy a fókuszcsoportos részvétel kialakítása során teljes reprezentativitásra törekedjen.

Lehetséges kiválasztási módszerek

A fókuszcsoportos részvétel során az adott közpolitikai döntésre és a döntéshozatali folyamat szakaszára tekintettel a célcsoportot előzetesen meg kell határozni:

- **életkor alapján** (például 10–14 évesek);
- **érintettség alapján** (például az adott helyi közszolgáltatást napi rendszerességgel használó gyermekek), továbbá
- érdemes külön figyelmet fordítani a **sérülékeny helyzetű gyermekcsoportok** lehetséges bevonására is.

Lényeges, hogy a gyermekcsoport tagjai rendelkezzenek közös tapasztalati alappal, ellenkező esetben a beszélgetést nehéz elindítani.

Az önkormányzatok a kiválasztás körében alkalmazhatnak:

- iskolai ajánlásokat;
- nyílt felhívásokat;
- sérülékeny helyzetű csoportok célzott megszólítását vagy
- vegyes kiválasztási modelleket.

A különböző toborzási módszerek kombinálása gyakran a leginkább befogadó megoldás.

1. Kiválasztás intézményi közvetítők segítségével

A fókuszcsoportos részvétel során leggyakrabban alkalmazott módszer, hogy a gyermekek kiválasztása helyi iskolák pedagógusainak, az önkormányzat ifjúsági referenseinek vagy szociális szakembereknek az ajánlásai, javaslatai és közreműködése alapján történik.

- **Előnye:** jól ismerik a gyermekeket, napi kapcsolatban állnak velük, így együttműködésükkel gyorsan összeállítható egy megfelelő csoport.
- **Hátránya:** elitizmushoz vezethet, ha a legaktívabb gyermekeket javasolják, ezért fontos, hogy az önkormányzat sokszínű kiválasztási szempontokat írjon elő.

2. Kiválasztás nyílt felhívás útján

A fókuszcsoportos részvétel céljából az önkormányzat átlátható módon nyílt felhívást vagy jelentkezési lehetőséget tehet közzé helyi iskolákban, gyermekvédelmi intézményekben, közösségi terekben és saját online felületein.

- **Előnye:** az önkéntes részvétel révén motiváltabb gyermekek válhatnak a csoport tagjaivá, ami támogatja az interakciót és a csoportdinamikát.
- **Hátránya:** torz mintát eredményezhet, mivel jellemzően azok a gyermekek jelentkeznek, akik eleve aktívabbak és magabiztosabbak.

3. Kiválasztás meghatározott csoportok célzott bevonásával

A fókuszcsoportos részvétel során kifejezett és tudatos cél lehet egyes sérülékeny, marginalizált vagy kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekek kiválasztása. Például fogyatékkal élő gyermekek, nemzetiséghez tartozó gyermekek és a migrációs háttérrel rendelkező gyermekek. E gyermekek speciális közvetítő szervezetek, közösségek vagy civil szervezetek segítségével közvetlenül bevonhatók a fókuszcsoportba.

4. Kiválasztás vegyes, többlépcsős modell alkalmazásával

A fókuszcsoportos részvétel során a különböző kiválasztási módszerek vegyesen és kombinált formában is eredményesen alkalmazhatók. A torzítások megelőzése érdekében a többlépcsős kiválasztás alkalmazása hasznos és ajánlott lehet.

Az önkormányzat felkérésére az iskola vagy más intézmény, illetve szervezet összeállíthatja a gyermekek listáját, meghatározhatja az adott döntéshez igazodó kiválasztási szempontokat, és ezek alapján kialakítható a végleges fókuszcsoport.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a fókuszcsoportos részvétel tervezése során

A fókuszcsoportos részvétel esetében törekedni kell a célzott, befogadó tervezésre, és előzetesen fel kell mérni, hogy mely gyermekek lehetnek élethelyzetük vagy státuszuk alapján a részvételtől való kimaradás kockázatának kitéve. Lehetőség van meghatározott csoportok kijelölésére, ezért az érintett sérülékeny csoportokat azonosítani kell (például fogyatékossgal élő gyermekek, gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek).

Figyelmet kell fordítani a részvételi akadályok feltárására, arra, hogy milyen tényezők torzíthatják a részvételt (információhiány, hozzáférési problémák, bizalmatlanság), valamint arra, hogy ezek hogyan szüntethetők meg. A többcsatornás toborzási megoldások – például a nyílt felhívás és a célzott kiválasztás kombinációja – alkalmasak a torzítások csökkentésére, és lehetőséget teremtenek a sérülékeny helyzetű gyermekcsoportok tagjainak bevonására.

1.2. A fókuszcsoportos részvétel alkalmazása és az önkormányzat szerepe annak támogatásában

Alapvető fontosságú, hogy az önkormányzat előzetesen mérlegelje:

- hogy a fókuszcsoportos részvétel alkalmas-e az adott közpolitikai döntéshozatal támogatására a döntéshozatali folyamat adott szakaszában;
- rendelkezésre áll-e elegendő idő a megfelelő előkészítésre és
- rendelkezésre áll-e a szükséges kapacitás az információk elemzésére.

A módszer alkalmazása során az alábbi követelményeket kell figyelembe venni.

A facilitáció szerepe és jelentősége

Az érdemi facilitáció a fókuszcsoportos részvétel egyik meghatározó tényezője a facilitátor a sikeres fókuszcsoport egyik legfontosabb eleme. A facilitátor feladata, hogy:

- biztonságos légkört teremtsen;
- ösztönözze az egyenlő részvételt;
- kezelje a csoportdinamikát;
- támogassa a csendesebb résztvevőket és
- megfelelően reagáljon az érzékeny helyzetekre.

Az önkormányzatok számára javasolt:

- képzett külső facilitátorok bevonása vagy
- speciális képzés biztosítása az önkormányzati munkatársak számára.

A gyermekek biztonságának és az etikai követelményeknek a biztosítása

A fókuszcsoportos részvétel alkalmazása során a gyermekek biztonságát és a felmerülő kockázatokat előzetesen és tervezetten figyelembe kell venni, különös tekintettel az érzékeny helyzetekre. A kiválasztási mechanizmustól függetlenül biztosítani kell a részvétellel kapcsolatos érthető tájékoztatást, az önkéntességet és a tájékozott hozzájárulást, továbbá figyelmet kell fordítani a szülői hozzájárulás kérdésére.

Visszajelzés és utánpótlás

A fókuszcsoportos részvétel esetében is indokolt, hogy az önkormányzat láthatóvá tegye a gyermekek véleményét, összefoglalja a beszélgetések során elhangzottakat, és ezekről érthető módon tájékoztassa a gyermekeket. A részvételt követően a gyermekeknek minden esetben visszajelzést kell kapniuk. Az önkormányzatnak ismertetnie kell, hogy

- mit mondtak a gyermekek;

- hogyan használták fel véleményüket;
- mely döntésekre volt hatással a részvétel és
- miért nem valósult meg egyes javaslatok megvalósítása.

Az önkormányzati visszajelzés történhet:

- utókövető találkozók keretében;
- gyermekbarát összefoglalók formájában;
- prezentációk útján;
- digitális kommunikációs csatornákon keresztül vagy
- iskolákkal és ifjúsági szervezetekkel való együttműködés révén.

A visszajelzés erősíti a bizalmat, az átláthatóságot és a jövőbeli részvételi hajlandóságot.

Motiváció és elismerés

Alapvető követelmény a gyermekek részvételének önkéntessége, és az is, hogy a motivációs vagy elismerési technikák, illetve megoldások ne torzítsák a gyermekek véleményét. Ennek alapján kerülni kell azokat az ösztönzőket, amelyek befolyásolhatják a válaszokat vagy aránytalanul nagy értéket képviselnek.

Az önkormányzat ugyanakkor elismerheti a gyermekek hozzájárulását:

- oklevelekkel;
- köszönőlevelekkel;
- jelképes ajándékokkal;
- utazási költségtérítéssel;
- frissítőkkal vagy
- közös élményalapú programokkal.

Az elismerésnek az értékelésre, a részvételre és a közös hozzájárulásra kell összpontosítania, nem pedig a versengésre vagy az egyéni jutalmazásra.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a fókuszcsoportos részvétel során

A fókuszcsoportos részvétel alkalmazása során a befogadó megközelítés szellemében figyelmet kell fordítani a gyermekközpontú és az egyéni szükségletekhez igazított módszertanra; sérülékeny helyzetű gyermekek esetében különösen fontos a módszer képességeikhez történő igazítása. A facilitátor feladata:

- az egyenlő megszólalási lehetőségek biztosítása;
- a csendesebb gyermekek bevonása és
- a dominancia kezelése,

amelyek a sérülékeny helyzetű gyermekcsoportok esetében a befogadás garanciális elemei.

A hatékonyabb bevonást szolgálják:

a rugalmas megoldások;

a beszélgetések időpontjának a gyermekek élethelyzetéhez igazítása;

a helyszín hozzáférhetőségének és fizikai akadálymentességének biztosítása és

a gyermekek számára elfogadó és biztonságos légkör megteremtése.

A **széles körű elérés** érdekében a nyílt kiválasztási modell alkalmazása esetén indokolt több belépési pont kialakítása és rugalmas részvételi formák biztosítása a gyermekek számára.

1.3. A fókuszcsoportos részvétel önkormányzati értékelése és nyomon követése

A fókuszcsoportos részvétel esetében is alapvető jelentőségű a nyomon követési és értékelési folyamat, mivel az értékelés segíti az önkormányzatokat abban, hogy

- javítsák a részvétel minőségét;
- azonosítsák a kizárás vagy torzítás lehetséges formáit;
- erősítsék a folyamat legitimitását és
- fejlesszék a jövőbeli részvételi folyamatokat.

A részvételi mutatók előzetes meghatározása

A fókuszcsoportos részvétel esetében célszerű már a tervezési szakaszban rögzíteni az alapvető mutatókat:

- összesen hány gyermek részvétele várható;
- mennyire sokszínű a csoport összetétele.

Ez lehetővé teszi az eredmények későbbi összehasonlíthatóságát.

Megfigyelés a részvételi folyamat során

A fókuszcsoportos részvétel során a facilitátor mellett célszerű egy másik felnőtt jelenléte is megfigyelőként. Feladata:

- a jegyzetelés;
- a csoportdinamika nyomon követése és
- a részvételi arányok figyelemmel kísérése.

A megfigyelés a fókuszcsoportos részvétel módszertanának része, a megfigyelő lehet az önkormányzat munkatársa vagy az önkormányzat által felkért személy.

A gyermekek visszajelzéseinek biztosítása

A fókuszcsoportos részvétel esetében is fontos szempont annak értékelése, hogy a részt vevő gyermekek miként élték meg a beszélgetést, megértették-e a folyamatot, valamint úgy érezték-e, hogy meghallgatták őket és lehetőségük volt véleményük kifejtésére.

A facilitátori reflexió elvárása

Indokolt elvárásként megfogalmazni, hogy a facilitátor a folyamat lezárását követően értékelje:

- mely elemek működtek jól a fókuszcsoportos beszélgetés során;
- megfelelő volt-e a témavázlat és a kérdések struktúrája;
- mi nem működött megfelelően;
- hol és milyen okból jelentkeztek torzítások.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a fókuszcsoportos részvétel értékelése során

A fókuszcsoportos részvétel nyomon követése és értékelése során fontos a befogadás szempontjának vizsgálata. Az adatok elemzése során indokolt célzottan vizsgálni:

- életkor és társadalmi helyzet szerint kik vettek részt a folyamatban;
- mely csoportok maradtak ki a részvételből.

A részvétel minőségével kapcsolatban vizsgálni kell:

- minden gyermek lehetőséget kapott-e a megszólalásra a csoportbeszélgetés és az interakciók során;
- voltak-e domináns megszólalók;
- a gyermekek visszajelzései alapján biztonságos volt-e a környezet és
- érdemben meghallgatták-e a véleményüket.

Az eredmények befogadó jellege szintén vizsgálati szempont: meg kell nézni, hogy valamennyi csoport véleménye ténylegesen megjelent-e a folyamatban. A facilitáció szerepét, mélységét és minőségét szintén a befogadás szempontjából kell elemezni.

Fókuszcsoportos részvétel – Jó gyakorlat Pozsony, Szlovákia

Fókuszcsoportos találkozók és beszélgetések

2011-ben a teljes Szlovák Köztársaság területén elektronikus felmérést végeztek gyermekek és fiatalok körében annak érdekében, hogy hozzájáruljanak az Európa Tanács gyermek- és ifjúsági részvétellel kapcsolatos szakpolitikai felülvizsgálatához Szlovákiában. A kérdőívet azok a gyermekek és fiatalok tesztelték, akik a fókuszcsoportos beszélgetésekben is részt vettek.

A programban egy facilitátor és 15 gyermek vett részt (7 fiú és 8 lány), 9 és 18 év közötti életkorban. A résztvevők Szlovákia fővárosából, valamint Pozsonytól 100–150 kilométerre északkeleti és délkeleti irányban található városokból és falvakból érkeztek. A találkozók helyszíne az ÚNIK Café volt, amely gyermekbarát környezetet biztosított. A program során a „tapasztalatok kaleidoszkópja” módszert és a World Café technikát alkalmazták. A folyamat elemei a következők voltak:

- bemutatkozás;
- jégtörő játék és csapatépítő tevékenység;
- a közös alapszabályok kialakítása;
- mindennapi helyzetek és élettapasztalatok megbeszélése kisebb csoportokban;
- a gyermekek részvételi jogának megvitatása különböző környezetekben;
- javaslatok kidolgozása a meghallgatáshoz való jog érvényesülésének javítására és
- a folyamat végén értékelés és visszajelzés.

Forrás: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/poradne-organy/ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost-sr/vybor-deti-mladez/participacia-deti-a-mladeze-v-slovenskej-republike-anglicke-znenie.pdf>

Alapvető üzenet az önkormányzatok számára – Fókuszcsoportos részvétel

A fókuszcsoportos részvétel **akkor a leghatékonyabb**, ha az önkormányzat:

- egy szélesebb körű részvételi stratégia részeként alkalmazza;
- más részvételi eszközökkel együtt használja és
- biztonságos, befogadó és megfelelően előkészített részvételi folyamat keretében valósítja meg.

Megfelelő facilitáció mellett a fókuszcsoportok olyan gazdag és részletes információkat nyújthatnak az önkormányzatok számára, amelyek kérdőívek vagy formális konzultációk alkalmazásával önmagukban gyakran nehezen tárhatóak fel.

2. Gyermek- és ifjúsági tanács

Mi az a gyermek- és ifjúsági tanács?

A gyermek- és ifjúsági tanács olyan formális részvételi struktúra, amelyen keresztül a gyermekek és fiatalok szervezett és folyamatos módon vehetnek részt a helyi döntéshozatalban.

A gyermek- és ifjúsági tanács gyermekek és fiatalok olyan csoportjából áll, akik:

- rendszeresen találkoznak;
- megvitatják a gyermekeket és fiatalokat érintő helyi ügyeket;
- ötleteket és javaslatokat fogalmaznak meg és
- ezeket közvetlenül eljuttatják az önkormányzati döntéshozókhoz.

A gyermek- és ifjúsági tanács strukturált és folyamatos párbeszédet teremt az önkormányzat és a helyi gyermekek között. A **célja**, hogy a gyermekek tapasztalatai, szükségletei és nézőpontjai rendszeresen megjelenjenek a helyi közpolitikák és a közösségfejlesztés alakítása során.

A gyermek- és ifjúsági tanácsok főbb jellemzői

1. Formális kapcsolat az önkormányzattal

A gyermek- és ifjúsági tanács rendszerint hivatalos kapcsolatban áll az önkormányzattal. Mindez magában foglalhatja:

- rendszeres találkozókat a döntéshozókkal;
- részvételt konzultációkban;
- együttműködést önkormányzati bizottságokkal, illetve
- javaslatok és ajánlások benyújtásának lehetőségét.

Számos önkormányzatnál a tanács működésének alapját önkormányzati határozat, helyi rendelet vagy más, írásban rögzített szervezeti és működési szabályzat képezi.

2. Képviselési és demokratikus struktúra

A tanács tagjai nem kizárólag saját véleményüket képviselik. Feladatuk:

- társaik nézőpontjainak megjelenítése;
- kapcsolattartás a közösség gyermek és fiatal tagjaival és
- a helyi fiatalokat érintő kérdések közvetítése.

A gyermek- és ifjúsági tanácsok gyakran:

- rendszeres üléseket tartanak;
- tematikus munkacsoportokat hoznak létre;
- konzultációkat szerveznek és
- ajánlásokat készítenek az önkormányzat számára.

3. Rugalmas szerep a helyi döntéshozatalban

A gyermek- és ifjúsági tanácsok szerepe a helyi környezettől függően eltérő lehet. Például:

- tanácsot adhatnak az önkormányzat számára;
- visszajelzést nyújthatnak helyi szakpolitikákról;
- új ötleteket és projekteket kezdeményezhetnek;
- részt vehetnek konzultációkban vagy
- önállóan is napirendre tűzhetnek a gyermekek és fiatalok számára fontos ügyeket.

Lehetséges részvételi szintek

A gyermek- és ifjúsági tanácsok különböző részvételi szinteken működhetnek:

L1 – Konzultatív részvétel

L2 – Együttműködésen alapuló részvétel

L3 – Gyermekek által vezetett részvétel

A részvétel konkrét szintje attól függ,

- hogyan szerveződik a tanács;
- mekkora befolyással rendelkeznek a gyermekek és
- mennyire nyitott az önkormányzat a közös döntéshozatalra.

Ajánlott életkori csoportok

A gyermek- és ifjúsági tanácsok általában az alábbi korcsoportok számára a legalkalmasabbak:

AG3 – Felső tagozatos korosztály (10–14 év),

AG4 – Serdülő korosztály (14–18 év).

Ebben az életkorban a gyermekek rendszerint képesek:

- közösségi ügyek megértésére;
- strukturált megbeszélésekben való részvételre;
- társaik képviselésére; és
- a helyi döntéshozatalhoz való hozzájárulásra.

A fiatalabb gyermekek bevonása

Fiatalabb gyermekek bevonása esetén:

- az üléseknek kevésbé formálisnak kell lenniük;
- a megbeszélések során több vizuális és interaktív módszert kell alkalmazni
- erősebb facilitációra és támogatásra lehet szükség.

Előnyök és erősségek

1. A rendszeres és hosszú távú működés, valamint együttműködés biztosítása

A gyermek- és ifjúsági tanácsokon keresztül az önkormányzat számára a helyi gyermekek döntéshozatalba való érdemi bevonásának lehetősége a folyamatosan fennáll, így gyorsan megvalósítható. Hosszabb idő alatt könnyebben építhető ki a bizalom a tanács tagjai között.

2. A helyi gyermekek demokratikus kompetenciáinak fejlesztése

A gyermek- és ifjúsági tanácsban való részvétel elősegíti a résztvevők kritikai gondolkodásának fejlődését, a társadalmi felelősségvállalás és a közéleti aktivitás erősödését, vagyis olyan demokratikus készségek fejlődését támogatja, amik segítik a gyermekeket jogaik gyakorlásában.

3. Innovatív nézőpontok megjelenése és az önálló működés lehetősége

A gyermek- és ifjúsági tanács tagjai eltérő tapasztalatokkal, nézőpontokkal rendelkező gyermekek, akik innovatív ötleteket és megoldásokat, korábban valamiért figyelmen kívül hagyott javaslatokat hozhatnak a helyi közpolitikai kérdések megvitatásába. Ezen túl a gyermek- és ifjúsági tanács önálló

módon is képes saját javaslatokat megfogalmazni, függetlenül az önkormányzat által kezdeményezett előterjesztésektől vagy véleményezési folyamatoktól.

Kockázatok és gyengeségek

1. Stabil elköteleződést igényel és jelentős erőforrásigénnyel jár

A gyermek- és ifjúsági tanács működtetéséhez az önkormányzatnak szüksége van

- folyamatos szakmai facilitációra és támogatásra;
- ehhez kapcsolódóan szakmai partner bevonására;
- koordinációra és
- megfelelő pénzügyi és szervezeti háttér kialakítására és biztosítására.

2. A szimbolikus részvétel és a tokenizmus jelentős kockázata

A gyermek- és ifjúsági tanács esetében is megjelenhet a gyermekrésztvétel általános kockázata, hogy a gyermekek intézményesített bevonása ellenére

- a részvétel a valóságban formális marad és
- a tanács véleménye, javaslatai nem gyakorolnak valódi és érdemi hatást a döntésekre.

3. A korlátozott reprezentativitás és a kimaradás kockázata

A gyermek- és ifjúsági tanács tagjainak kiválasztása és toborzása során fokozott figyelmet kell fordítani arra a jelenségre, hogy célzott beavatkozás hiányában a tagok többsége rendszerint a társadalmi szempontból kedvezőbb helyzetben lévő, aktív gyermekek közül kerül ki. Így más társadalmi helyzetben élő gyermekek kiszorulhatnak a részvételből, a sérülékeny és marginalizált csoportokhoz tartozó gyermekek pedig láthatatlanná válhatnak.

2.1. A gyermek- és ifjúsági tanács létrehozása, a tanács tagjainak kiválasztása

A gyermek- és ifjúsági tanács mérete és homogenitása

A gyermek- és ifjúsági tanácsok mérete jelentősen eltérhet egymástól, ezért célszerű azt a helyi környezet sajátosságaihoz igazítani. A létszám pontos meghatározása stratégiai döntés.

Ajánlott létszám

Az ideális létszám az alábbi tényezőktől függ:

- az önkormányzat jellemzőitől;
- a helyi népesség nagyságától;
- a rendelkezésre álló erőforrásoktól és
- valamint a résztvételi céloktól.

A nemzetközi gyakorlat gyakran **10–25 fős tagságot** javasol.

A nagyobb létszámú tanácsok esetében előnyt jelenthet:

- tematikus munkacsoportok létrehozása;
- kisebb bizottságok működtetése vagy
- rotációs résztvételi struktúrák alkalmazása.

A tanács életkori összetételének meghatározása

Az önkormányzatnak döntenie kell arról, hogy a tanács:

- inkább homogén életkorú gyermekekből álljon vagy
- vegyes életkori összetételű legyen.

A hasonló életkorú tagokból álló tanács:

- egyszerűbb kommunikációt tehet lehetővé és

- gördülékenyebb megbeszéléseket eredményezhet.

A vegyes életkorú tanácsok:

- sokszínűbb nézőpontokat biztosíthatnak;
- ösztönözhetik a kortárs tanulást és
- támogathatják az idősebb és fiatalabb résztvevők közötti mentorálást.

A tanácsstagok kiválasztásának modelljei

Lényeges, hogy **nincsen egyetlen „helyes” kiválasztási modell**. A legmegfelelőbb megoldás függ a helyi környezettől, a részvételi kultúrától, valamint a befogadással kapcsolatos célkitűzésektől. A **tanácsstagok kiválasztásának** ugyanakkor minden esetben átláthatónak, inkluzívnak, méltányosnak és a gyermekek számára érthetőnek kell lennie.

Közvetlen választáson alapuló modell

Ebben a modellben a gyermekek közvetlenül választják meg a gyermek- és ifjúsági tanács tagjait. A **választás lebonyolítható** az iskolákban, online formában vagy közösségi szinten.

Gyakorlati lépések

1. A választás kereteinek meghatározása

Meg kell határozni:

- az érintett korcsoportot;
- a megbízatás időtartamát;
- a képviselők számát és
- szükség esetén a választókerületeket (például iskolák vagy településrészek szerint).

A gyermekek részvételének önkéntesnek és tájékozottnak kell lennie, és megfelelő tájékoztatást kell kapniuk.

2. A jelölési folyamat meghatározása

Biztosítani kell

- az önjelölés vagy mások általi jelölés lehetőségét;
- az iskolai vagy közösségi ajánlás lehetőségét és
- a jelentkezés minimális feltételeinek meghatározását.

3. A kampány és a bemutatkozás szabályainak meghatározása

Meg kell határozni, hogy

- hol és milyen módon mutatkozhatnak be a jelöltek (például az iskolákban vagy online felületeken) és
- szervezhető-e a kampány idején viták vagy fórumok.

4. A szavazás lebonyolítása

Meg kell szervezni

- az iskolai szavazást vagy
- az online szavazási rendszert,

biztosítva a titkos szavazást és a széles körű hozzáférést.

5. Az eredmények nyilvános kihirdetése és visszajelzés minden jelölt számára

A választás eredményét nyilvánosan ismertetni kell, és valamennyi jelölt számára visszajelzést kell biztosítani.

Mikor ajánlott ez a kiválasztási modell?

Az önkormányzat számára akkor javasolt e modell alkalmazása,

- ha stabil együttműködés áll fenn az önkormányzat és az iskolahálózat között;
- ha a fiatalok részvételi aktivitása magas és
- ha a kiválasztás során kifejezett cél a demokratikus készségek fejlesztése is.

Előnyök <ul style="list-style-type: none"> • erősíti a demokratikus legitimitációt; • ösztönzi az állampolgári részvételt és • támogatja a demokratikus tanulást. 	Kockázatok <ul style="list-style-type: none"> • kedvezhet a már eleve aktív vagy népszerű gyermekeknek; • akaratlanul is kizárhat sérülékeny helyzetű csoportokat és • szervezési kapacitást és erőforrásokat igényel.
---	--

Delegáláson alapuló kiválasztási modell

Ebben a modellben az iskolák, ifjúsági szervezetek, civil szervezetek vagy közösségi csoportok delegálnak tagokat a gyermek- és ifjúsági tanácsba.

Gyakorlati lépések

1. A delegáló szervezetek meghatározása

Meg kell határozni, hogy mely

- iskolák;
- ifjúsági szervezetek;
- civil szervezetek;
- gyermekvédelmi intézmények és
- kisebbségi közösségek

jogosultak delegálásra.

2. A delegálás feltételeinek meghatározása

Rögzíteni kell

- a delegált tagok lehetséges életkorát;
- a szükséges motivációkat;
- a képviseleti feladatokhoz kapcsolódó készségeket és
- a rendelkezésre állással kapcsolatos kérdéseket.

3. A belső kiválasztási folyamatok kereteinek meghatározása

Meg kell határozni

- a delegáló szervezetek mozgásterét és autonómiáját;
- az iskolai választások és a pedagógusi ajánlások szerepét és
- a jelentkezési rendszer alkalmazását.

4. Az önkormányzat ellenőrző szerepe a delegálás során

Az önkormányzatnak figyelemmel kell kísérnie

- a nemek arányát;
- a befogadás érvényesülését és
- a területi lefedettséget.

Mikor ajánlott ez a kiválasztási modell?

A delegáláson alapuló modell alkalmazása akkor javasolt, ha

- az önkormányzat és a delegáló intézmények, illetve szervezetek között fennáll a szükséges partnerség és bizalom;
- az önkormányzat aktívan biztosítani kívánja a befogadást a kiválasztási folyamat során;
- nehezen elérhető csoportokat is el kell érni, illetve
- a településen aktív ifjúsági szervezetek működnek.

Előnyök <ul style="list-style-type: none"> • segíti az alulreprezentált csoportok elérését; • támogatja a befogadást; • elősegítheti a sokszínűség érvényesülését. 	Kockázatok <ul style="list-style-type: none"> • a demokratikus legitimáció gyengébb lehet és • a kiválasztás minősége nagymértékben függ a delegáló szervezetek működésétől.
--	---

Vegyes kiválasztási modell

Ez a **modell ötvözi a közvetlen választást és az intézményi vagy szervezeti delegálást**. Az egyik leginkább ajánlott megközelítésnek tekinthető, mivel egyensúlyt teremt a demokratikus legitimáció, a sokszínűség és a befogadás között.

Gyakorlati lépések

1. A gyermek- és ifjúsági tanács helyeinek elosztása

Meg kell határozni az egyenlőség biztosítása érdekében azt, hogy a tanács tagjai közül milyen arányban kerüljenek ki

- közvetlen választás útján megválasztott tagok, illetve
- delegált tagok.

2. A többszintű kiválasztási folyamat meghatározása

Meg kell határozni:

- a közvetlen választás egyes elemeit (például az iskolai szinten lebonyolított választást),
- a szervezeti és intézményi delegálás rendszerét.

3. A delegálással elérni kívánt célok meghatározása

A delegálás szerepe különösen fontos:

- a befogadó megközelítés érvényesítésében;
- annak biztosításában, hogy bizonyos gyermekcsoportok ne maradjanak ki a folyamatból;
- a sokszínűség biztosításában.

Mikor ajánlott ez a kiválasztási modell?

A nemzetközi gyakorlat és standardok alapján ez a modell számos esetben jól alkalmazható, különösen akkor, ha

- a helyi fiatal közösség heterogén;
- fontos a befogadás és a demokratikus legitimáció közötti egyensúly és
- a cél a hosszú távú és stabil működés.

A kutatások szerint ez a kiválasztási modell **képes csökkenteni az elitizmus kockázatát, és erősíti a részvétel legitimitását és minőségét**.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a gyermek- és ifjúsági tanács tagjainak kiválasztása során

Célzott befogadási stratégia kialakítása

Az önkormányzatnak tudatosan azonosítani kell azokat a gyermekcsoportokat, amelyek kisebb arányban vesznek részt a részvételi folyamatokban, így különösen:

- a hátrányos helyzetű gyermekeket;
- a fogyatékkal élő gyermekeket;
- a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekeket;
- a kisebbségekhez tartozó gyermekeket és
- a migrációs háttérrel rendelkező gyermekeket.

A nemzetközi ajánlások szerint a befogadás megvalósításának első lépése a gyermek- és ifjúsági tanács esetében is ezen **csoportok azonosítása és célzott megszólítása**.

Többcsatornás kiválasztási rendszer kialakítása

A tanácstagok kiválasztása során a befogadás leginkább a vegyes modell alkalmazásával biztosítható, amely például iskolai választásokra, valamint intézményi, szervezeti vagy közösségi delegálásra egyaránt épülhet.

A többcsatornás rendszer lehetővé teszi, hogy olyan gyermekek is bekerüljenek a tanácsba,

- akik egyébként nem különösebben aktívak az iskolai környezetben;
- akik nem indulnának egy közvetlen választáson vagy
- akik kiválasztás során speciális támogatást igényelnek.

A tanácsban meghatározott számú hely akár fenntartható egyes marginalizált gyermekcsoportok számára is, például a fogyatékkal élő gyermekek részére.

Közvetítő szereplők bevonása a kiválasztási folyamatba

A marginalizált csoportok elérése érdekében szükség lehet arra, hogy az önkormányzat bevonjon

- ifjúsági szakembereket;
- szociális szakembereket és
- civil szervezeteket.

A bevont szakemberek képesek ugyanis bizalmi kapcsolatot kialakítani és fenntartani azokkal a gyermekekkel, akik formális csatornákon keresztül nem érhetők el.

Gyermekeközpontú és hozzáférhető kiválasztási rendszer kialakítása

A kiválasztási folyamat során a befogadó megközelítés csak akkor biztosítható, ha

- a gyermekek számára érthető és hozzáférhető nyelvezetet alkalmaznak;
- többféle jelentkezési lehetőséget biztosítanak (például online és személyes formában),
- figyelembe veszik az információk hozzáférhetőségét.

2.2. A gyermek- és ifjúsági tanács működése és tevékenységének támogatása

Az önkormányzatok **széles mérlegelési mozgástérrel** rendelkeznek a gyermek- és ifjúsági tanács kialakítása és szervezeti felépítése tekintetében; ennél az eszköznél a gyermekrészvétel minősége a **működés módjától és annak konkrét megvalósításától** függ. A működéssel összefüggésben az **alábbi standardokat** szükséges áttekinteni és figyelembe venni.

Rendszeres és kiszámítható ülések

A gyermek- és ifjúsági tanács működésének alapvető feltétele a rendszeresség, amely előre meghatározott éves ülésterv alapján legalább havi vagy kéthavi ülésezést, valamint kiszámítható és tervezhető időpontokat jelent.

A gyermek- és ifjúsági tanács üléseit úgy kell megszervezni, hogy

- a gyermekek számára fizikailag hozzáférhetőek legyenek (helyszín, közlekedés);
- időpontjuk összeegyeztethető legyen a gyermekek más fontos elfoglaltságaival (iskola).

A rendszeresség biztosítja a folyamatosságot és a döntéshozatalra gyakorolt hatást, miközben az önkormányzat számára is nagyobb időbeli kiszámíthatóságot teremt a gyermekek bevonása tekintetében.

Folyamatos felnőtt facilitáció az ülések során

Javasolt, hogy a gyermek- és ifjúsági tanács üléseit a tanács valamely gyermek tagja vezesse, akit a tanács tagjai maguk közül választanak meg a demokratikus működés erősítése érdekében. A tanács ülésein alapvető feltétel, hogy legalább egy megfelelő kompetenciákkal rendelkező felnőtt facilitátor folyamatos jelen legyen.

A felnőtt facilitátor feladata a gyermekek támogatása, nem pedig a folyamat irányítása vagy ellenőrzése, ennek során

- figyelemmel kíséri és segíti a megbeszélések folyamatát;
- támogatóként információt nyújt;
- szükség esetén kapcsolattartóként összeköti a tanácsot a döntéshozókkal;
- figyelemmel kíséri a biztonságos környezetre vonatkozó szabályok érvényesülését és
- támogatja a befogadó működést.

Az önkormányzat folyamatos jelenléte az üléseken

A különböző facilitációs szerepeket akár több felnőtt együttesen is elláthatja. A facilitátor lehet:

- közvetlenül az önkormányzat munkatársa vagy
- egy civil partner szervezet munkatársa, aki megfelelő képzés és tapasztalat alapján képes partneri módon együttműködni a gyermekekkel.

Amennyiben az önkormányzat a facilitatori feladatot civil partnerre bízta, akkor is célszerű legalább megfigyelőként biztosítani az önkormányzat folyamatos jelenlétét. Ennek előnye:

- a közvetlen kapcsolat a döntéshozatallal;
- a hatékonyabb információáramlás és
- a közvetlen visszacsatolás lehetősége.

Biztonságos környezet biztosítása a tanács ülésein

Az önkormányzatnak biztosítani kell, hogy a gyermek- és ifjúsági tanács működése világos, átlátható és mindenki számára megismerhető szabályokon alapuljon, és e keretek között gyermekvédelmi iránymutatásokat is tartalmazzon.

A biztonságos ülések alapja, hogy a részt vevő gyermekek:

- megértsék a folyamatokat;
- tisztában legyenek saját szerepükkel a tanács működésében és
- ismerjék jogaikat.

Biztosítani kell a gyermekek számára, hogy bármikor jelezhessenek akkor, ha kellemetlen vagy biztonságukat veszélyeztető helyzetbe kerülnek, továbbá anonim módon is adhassanak visszajelzést. Mindez egyidejűleg erősíti a bizalmat és a részvétel minőségét.

Strukturált és kellően rugalmas ülések

A gyermek- és ifjúsági tanács üléseinek strukturálnak kell lenniük, ugyanakkor elegendő rugalmasságot kell biztosítaniuk a gyermekek számára, amennyiben ez nem veszélyezteti az érdemi működést.

A strukturált működést szolgálja:

- a napirend előzetes elkészítése és kiküldése;
- a dokumentáció vezetése;
- a jegyzőkönyvkészítés;
- a jegyzőkönyvvezető gyermek tanács tag szerepének biztosítása és
- beszámolók készítése.

A rugalmasságot támogatja, ha

- az ülés nem túlzottan formalizált;
- a gyermekekkel történő egyeztetést és a facilitátor bevonását követően interaktív és játékos módszereknek (például kiscsoportos munka, workshop) is helyet ad.

Korlátozott működési autonómia biztosítása

A gyermek- és ifjúsági tanács számára valós, de nem teljes körű autonómiát kell biztosítani.

Ez kiterjedhet:

- saját napirend kialakítására;
- saját prioritások meghatározására és
- saját működési szabályainak kialakítására az adott jogi és szabályozási keretek között.

A működés során az önkormányzatnak:

- biztosítani kell a demokratikus vita és döntéshozatal feltételeit és érvényesülését;
- folyamatosan figyelemmel kell kísérnie az üléseket és
- gyermekközpontú kommunikációval fel kell hívnia a tanács figyelmét ezen elvek érvényesülésére.

A tényleges befolyás biztosítása

Ahhoz, hogy a részvétel érdemi maradjon

- a tanács nem működhet kizárólag szimbolikus formában;
- az önkormányzatnak pedig világosan ismertetnie kell, hogyan veszi figyelembe a tanács javaslatait.

Az önkormányzatnak létre kell hoznia egyértelmű kommunikációs csatornákat, hivatalos kapcsolattartó személyeket, valamint átlátható visszajelzési rendszereket.

Visszajelzés és utánkövetés, mint a működés hitelességének kulcseleme

A visszajelzés és az utánkövetés alapvető fontosságú a bizalom és a motiváció fenntartása szempontjából. A gyermek- és ifjúsági tanács működésének **hitelessége szempontjából** az egyik legfontosabb elem, hogy az önkormányzat a tanács véleményeinek és javaslatainak útját, valamint azoknak az önkormányzati döntéshozatalra gyakorolt hatását a gyermekek számára láthatóvá és nyomon követhetővé tegye.

1. Visszajelzés a gyermek- és ifjúsági tanács valamennyi javaslatára

Alapvető követelmény, hogy az önkormányzat mindig jelezze, mi történt az adott javaslattal, és rövid indokolást adjon a döntésről: elfogadták, elutasították vagy módosításokkal fogadták el.

2. A közpolitikai döntéshozatali folyamat átláthatóvá tétele a tanács számára

Az önkormányzat feladata bemutatni, hogy a tanács javaslatai miként épülnek be a különböző közpolitikai döntésekbe, valamint érthető módon ismertetni magát a döntéshozatali folyamatot is, mivel ezek növelik a részvétel érthetőségét.

3. Rendszeres visszajelzési pontok kialakítása

Nem elegendő, ha az önkormányzat csak alkalmanként reagál a tanács véleményére, hanem indokolt ennek rendszeressé tétele és negyedéves visszajelzési alkalmak megszervezése.

4. Az eredmények és hatások láthatóvá tétele

Az önkormányzatnak aktívan kommunikálnia kell a tanács felé

- javaslataik milyen hatást gyakoroltak;
- milyen változások történtek a tanács javaslatai alapján és
- mely ügyekben volt érzékelhető ezek hatása.

5. Kétirányú kommunikáció biztosítása

A gyermek- és ifjúsági tanács felé nyújtott visszajelzés nem lehet egyirányú.

Biztosítani kell a lehetőséget arra, hogy a gyermekek a visszajelzési alkalmak során

- kérdéseket tehessenek fel és
- visszajelzést adhassanak az önkormányzat működésével és az elért hatásokkal kapcsolatban.

Mindezekre a kérdésekre és visszajelzésekre az önkormányzat érdemi módon tud reagálni.

Motiváció és elismerés

A részvételnek **önkéntesnek** kell maradnia, és **nem függhet túlzott mértékű jutalmazástól**. Az önkormányzatok ugyanakkor támogathatják a motivációt az alábbi eszközökkel:

- oklevelek biztosításával (amelyek a későbbi tanulmányok vagy munkavállalás során értéket képviselhetnek);
- nyilvános elismeréssel (a tagok munkájának elismerése rendezvényeken, valamint ennek méltató kommunikálása a médiában);
- képzési lehetőségek biztosításával;
- közösségi programok szervezésével és
- érdemi részvételi élmények nyújtásával.

Az utazási költségek megtérítése, az étkezés biztosítása vagy a részvételhez szükséges eszközök rendelkezésre bocsátása szintén hozzájárulhat a részvételi akadályok csökkentéséhez.

1. Nyilvános elismerési fórumok

Az önkormányzat nyilvános fórumokon bemutathatja a gyermek- és ifjúsági tanács munkáját, rendezvényeken elismerheti a tagok tevékenységét, valamint a médiában méltató módon kommunikálhat erről.

2. Oklevelek és igazolások kiállítása

Az önkormányzat lehetőséget biztosíthat arra, hogy a tanács tagjai részvételi igazolást, oklevelet vagy ajánlólevelet kapjanak, amelyek a későbbi tanulmányok vagy munkavállalás során értéket jelenthetnek.

3. Készségfejlesztési lehetőségek biztosítása

A gyermek- és ifjúsági tanácsban való részvételt ösztönözheti, ha az önkormányzat képzési és készségfejlesztési lehetőségeket kínál a tagok számára (például kommunikációs vagy projektmenedzsment készségek fejlesztésére).

4. Közösségi élmények elérhetővé tétele

A gyermek- és ifjúsági tanácsban való részvétel szempontjából motiváló, ha ahhoz közösségi programok, csapatépítő tevékenység, más fiatalokkal való találkozási lehetőség kapcsolódik.

A nemzetközi gyermekjogi standardok önmagukban **nem zárják ki a pénzügyi támogatás nyújtását, alkalmazását azonban szigorú feltételekhez kötik.**

Elsősorban az alábbi támogatási formák tekinthetők etikai szempontból elfogadhatónak:

- az utazási költségek megtérítése;
- étkezés biztosítása az ülések előtt vagy után és
- a részvételhez szükséges eszközök biztosítása.

Ezek a megoldások ugyanis csökkentik a részvételi akadályokat, és nem jutalomként működnek.

Az önkormányzat jelképes jutalmat is adhat, azonban figyelmet kell fordítani arra, hogy a jutalom:

- ne váljon a részvétel elsődleges motivációjává és
- mindenki számára egyenlő módon hozzáférhető legyen.

Javasolt, hogy az önkormányzat a gyermek- és ifjúsági tanács esetében **tudatosan olyan kiegyensúlyozott motivációs rendszert alakítson ki,** amely:

- elismeri a részvétellel összefüggő munkát;
- támogatja a fejlődést;
- biztosítja az egyenlőséget és
- nem torzítja a gyermekek részvételét.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a gyermek- és ifjúsági tanács működése során

Biztonságos, támogató környezet és aktív facilitáció kialakítása

A gyermekrészvétel általános feltétele a biztonság, a tiszteletteljes légkör, a pszichológiai biztonság és a diszkriminációmentes működés, amelyek különösen fontosak a sérülékeny helyzetű gyermekcsoportok esetében.

A részvételi gyakorlatban a befogadás biztosításának szükséges elemei:

- moderátor vagy facilitátor jelenléte;
- kisebb csoportokban végzett munka és
- strukturált megszólalási lehetőségek biztosítása.

Lehetőség van arra is, hogy csapatoktatási jellegű megoldással két vagy több szakember vegyen részt facilitátorként, akik közül legalább az egyik pedagógiai vagy speciális gyógypedagógiai-módszertani ismeretekkel rendelkezik annak érdekében, hogy a sérülékeny helyzetű csoportokkal való együttműködés gördülékenyebb legyen.

Felkészítés és képzés

A nemzetközi standardok hangsúlyozzák, hogy az inkluzív részvétel megvalósításához szükséges

- a gyermekek felkészítésére és
- a gyermekekkel dolgozó és őket támogató felnőttek képzésére,

annak érdekében, hogy megértsék, hogyan lehet együttműködni a sérülékeny helyzetű csoportokhoz tartozó gyermekekkel.

Rugalmas működés

A gyermek- és ifjúsági tanács befogadó működése érdekében szükséges

- az ülések időpontjának rugalmas megválasztása;
- bizonyos tagok utazásának támogatása és
- szükség esetén az online részvétel lehetőségének biztosítása az üléseken.

2.3. A gyermek- és ifjúsági tanács működésének értékelése és nyomon követése

A gyermek- és ifjúsági tanács működésének értékelése és nyomon követése

A gyermek- és ifjúsági tanácsok megfelelő standardok szerinti működtetése és támogatása mellett kiemelt jelentőségű a hatékony és tudatos monitoring beépítése, a működés alapelvek szerinti ellenőrzése, valamint az önkormányzati elszámoltathatóság biztosítása.

A **monitoring segíti az önkormányzatokat annak megértésében**, hogy

- a tanács hatékonyan működik-e;
- a részvétel érdemi-e és
- a befogadással kapcsolatos célkitűzések megvalósulnak-e.

Az értékelésnek figyelembe kell vennie

- a részvételi szinteket;
- a tagok sokszínűségét;
- az üléseken való részvételt;
- a javaslatok eredményeit és
- a gyermekek saját visszajelzéseit.

A releváns **menyiségi, mérhető mutató** lehet például az ülések száma, az üléseken részt vevők száma, a javaslatok és a megtárgyalt előterjesztések száma. Ezen túl a monitoringnak ki kell terjednie **minőségi szempontokra** is, például arra, hogy a résztvevők megértették-e a folyamatot, valamint a facilitáció megfelelően működött-e.

Hatásvizsgálat és indikátorok alkalmazása

A monitoring egyik legfontosabb eleme annak vizsgálata, hogy az önkormányzati döntéshozatali folyamat során mi történik a gyermek- és ifjúsági tanács javaslataival, és hogyan használják fel azokat. A hatásvizsgálat keretében az önkormányzatnak részletesen elemeznie kell, hogy

- a döntéshozó személy vagy testület érdemben foglalkozott-e a tanács egyes javaslataival és amennyiben nem, annak mi volt az oka.

Vizsgálni kell azt is, hogy

- az önkormányzati döntés részben vagy egészben összhangban állt-e a tanács javaslatával, illetve
- történt-e ennek eredményeként bármilyen változás.

A működés monitoringjának és értékelésének szintjei

Az önkormányzat számára javasolt, hogy rendszeres adatgyűjtés útján gyűjtsön információkat a gyermek- és ifjúsági tanács működéséről, továbbá nyomon kövesse a részvételi adatokat és a tanács aktivitását.

Törekedni kell arra, hogy a tanács működéséért és a vele való kapcsolattartásért felelős munkatársak rendszeresen, legalább évente egyszer beszámoljanak tevékenységükről a képviselő-testület nyilvánossága előtt.

A gyermekek bevonása alapvető jelentőségű, mivel így nem csupán résztvevői, hanem értékelői is lesznek a folyamatnak, például:

- online kérdőívek segítségével vagy
- közös értékelő műhelyek keretében.

Emellett célszerű, hogy az önkormányzat időszakonként, 3–5 évente külső szakértőt – például egy civil szervezetet – kérjen fel a működés értékelésére.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a gyermek- és ifjúsági tanács monitoringja és értékelése során

Részvételi adatok gyűjtése és visszajelzési mechanizmusok biztosítása

Az önkormányzat számára javasolt nyomon követni a gyermek- és ifjúsági tanács működését, különösen azt, hogy

- kik vesznek részt az üléseken;
- kik maradnak ki a részvételtől és
- mennyire aktívak az egyes tagok.

Biztosítani kell a gyermekek számára az anonim visszajelzés lehetőségét, továbbá célszerű rendszeres értékelő megbeszéléseket tartani a visszajelzések támogatása érdekében.

A befogadási szempontok vizsgálata a hatásértékelés során

Az önkormányzatnak rendszeresen vizsgálnia kell, hogy mi történt a gyermek- és ifjúsági tanács javaslataival, valamint hogyan alakult azok beépülése a közpolitikai döntésekbe. Ennek során különös figyelmet kell fordítani az egyes gyermekcsoportokra gyakorolt hatások vizsgálatára.

A folyamatos korrekció lehetőségének megteremtése

Az önkormányzat számára javasolt figyelemmel kísérni, hogy a visszajelzések és a hatásvizsgálatok alapján szükséges-e módosítani az alkalmazott kiválasztási rendszert, például:

- új csoportok célzott bevonásával a befogadó megközelítés erősítése érdekében vagy
- a működési szabályok finomhangolásával.

Gyermek- és ifjúsági tanács – Jó gyakorlat Helsinki, Finnország

Ruuti ifjúsági részvételi rendszer

A Helsinki Város Önkormányzata működteti a **Ruuti részvételi rendszert**, amely Európa egyik legismertebb önkormányzati ifjúsági részvételi modellje. A rendszer magában foglalja:

- az ifjúsági tanácsokat;
 - a részvételi költségvetést;
 - az iskolai részvételi formákat;
 - az online részvételi lehetőségeket és
 - a városi döntéshozókkal folytatott közvetlen párbeszédet.
- A fiatalok számos kérdés megvitatásában vettek részt, például
- a közösségi közlekedéssel;
 - a klímapolitikával;
 - az oktatással és
 - a közterületek fejlesztésével kapcsolatos ügyekben.

Alkalmazott részvételi eszközök: ifjúsági tanács, együttműködésen alapuló részvételi struktúrák, hibrid online és offline részvételi formák.

Forrás: <https://www.hel.fi/static/kasko/yhteiset/participate-and-influence.pdf>
https://intercityyouth.eu/wp-content/uploads/2017/04/IP_Ruutia-Isl.pdf

3. Gyermekrészvételi költségvetés

Mi a gyermekrészvételi költségvetés?

A gyermekrészvételi költségvetés olyan részvételi eszköz, amely lehetővé teszi a gyermekek és fiatalok számára, hogy részt vegyenek annak eldöntésében, miként kerüljön felhasználásra az önkormányzati költségvetés egy meghatározott része.

A folyamat során a **résztvevő gyermekek**

- ötleteket és projekteket javasolhatnak;
- megvitathatják a prioritásokat;
- javaslatokat dolgozhatnak ki és
- bizonyos esetekben szavazhatnak arról, hogy a közpénzeket mely célokra használják fel.

Mindez azt jelenti, hogy a gyermekrészvételi költségvetés esetén a gyermekek **tényleges befolyást** gyakorolhatnak a helyi költségvetési döntésekre, amik őket és közösségüket érintik.

A gyermekrészvételi költségvetés főbb jellemzői

1. Részvétel a teljes folyamat során

A gyermekrészvételi költségvetés több annál, mint hogy az önkormányzat egyszerűen ötleteket kér a gyermekektől. Általában olyan strukturált folyamat, amely magában foglalhatja:

- az ötletgyűjtést;
- a projektek kidolgozását;
- a megvitatást és a prioritások meghatározását;
- a szavazást vagy döntéshozatalt;
- a megvalósítást és
- a nyomon követést és az értékelést.

A gyermekek tehát nem csupán véleményük kifejezésével vesznek részt a folyamatban, hanem annak különböző szakaszaihoz is hozzájárulnak.

2. Elkülönített önkormányzati költségvetési keret

Az önkormányzat **egy meghatározott költségvetési keretet különít el**, melynek felhasználására a gyermekek befolyást gyakorolhatnak vagy amelynek elosztásában közreműködhetnek.

Ez a költségvetési keret támogathatja például

- játszóterek fejlesztését;
- ifjúsági programokat;
- közterületi fejlesztéseket;
- környezetvédelmi kezdeményezéseket;
- iskolához kapcsolódó ötleteket vagy
- más, gyermekeket és fiatalokat célzó projekteket.

A nemzetközi gyakorlat alapján az önkormányzat által elkülönített költségvetési keretnek reálisnak, jól láthatónak és kellően nagygnak kell lennie ahhoz, hogy érdemi hatást fejthessen ki.

3. Közös döntéshozatal a gyermekekkel

A gyermekrészvételi költségvetés együttműködést teremt az önkormányzat, a felnőttek és a gyermekek között. Az alkalmazott modelltől függően a gyermekek

- véleményt nyilváníthatnak;
- segíthetnek a projektek rangsorolásában vagy
- közvetlenül részt vehetnek a döntéshozatalban.

4. A demokratikus tanulás támogatása

A részvételi költségvetés nem kizárólag a közpénzek felhasználásáról szól, segíti a gyermekeket abban is, hogy

- megértsék a közpénzügyi költségvetések működését;
- megismerjék a helyi demokrácia működését;
- fejlesszék tárgyalási és vitakészségeiket és
- megtapasztalják a közös felelősségvállalást.

Lehetséges részvételi szintek

A gyermekrészvételi költségvetés az alábbi részvételi szinteken működhet:

L1 – Konzultatív részvétel

L2 – Együttműködésen alapuló részvétel

A pontos részvételi szint kalibrálása attól függ:

- milyen mértékű befolyással rendelkeznek a gyermekek, illetve
- hogyan szervezik meg a döntéshozatalt.

Ajánlott életkori csoportok

A gyermek részvételi költségvetése általában a legalkalmasabb a következőkre:

AG3 – Felsőbb tagozatos korosztály (10–14 év),

AG4 – Serdülő korosztály (14–18 év).

Fiatalabb gyermekek bevonása

A fiatalabb gyermekek is részt vehetnek a folyamatban például:

- egyszerű ötletgyűjtés révén;
- vizuális szavazási módszerek alkalmazásával és
- facilitált projektmegbeszélések keretében.

E korosztály számára azonban általában nagyobb támogatásra, egyszerűbb magyarázatokra és interaktívabb módszerekre van szükség.

Serdülőkorú gyermekek bevonása

A serdülők rendszerint már képesek lehetnek

- prioritások megvitatására;
- javaslatok értékelésére;
- a költségvetési alapfogalmak megértésére és
- összetettebb döntéshozatali folyamatokban való részvételre.

Előnyök és erősségek

1. A közpénzek hatékonyabb és jobb önkormányzati felhasználása

A gyermekrészvételi költségvetés révén az önkormányzat – legalább az elkülönített költségvetési keret erejéig – képes a rendelkezésére álló forrásokat relevánsabban és célzottabban felhasználni, oly módon, hogy azok jobban igazodjanak a helyi gyermekek, köztük a sérülékeny helyzetű gyermekek szükségleteihez. Például a fejlesztések elfogadottsága magasabb lesz, hiszen azokról maguk azok döntenek, akik később használni fogják azokat.

A fejlesztések minősége is magasabb lehet, mivel a felhasználói szempontok már a folyamat kezdetől beépülnek a döntéshozatalba.

2. A helyi demokráciát erősítő részvételi eszköz

A gyermekrészvételi költségvetés olyan gyermekrészvételi eszköz, amely alkalmas lehet a helyi demokrácia erősítésére és elmélyítésére, valamint az önkormányzati költségvetéssel kapcsolatos átláthatóság és elszámoltathatóság előmozdítására, továbbá a közintézmények iránti bizalom erősítésére.

3. Intézményi tanulás a közpénzek felhasználása és a gyermekek szükségletei kapcsán

A gyermekrészvételi költségvetés alkalmazása révén az önkormányzat az elkülönített keret célzott felhasználásán túl a vélemények és döntések alapján jobban megismerheti a helyi gyermekek tényleges szükségleteit, miközben saját részvételi politikáját is tovább fejlesztheti.

Hátrányok és gyengeségek

1. Korlátozott hatás és korlátozott pénzügyi súly

A gyermekrészvételi költségvetés tipikus problémája, hogy a gyermekek véleménye nem vezet tényleges változásokhoz, és nem gyakorol valós hatást az önkormányzati költségvetési döntéshozatal folyamatára. Ha az önkormányzat csak kisebb költségvetési keretet biztosít, annak strukturális hatása korlátozott lesz, elsősorban helyi, mikroszintű eredményekhez vezet.

2. A részvétel erőforrás-igénye és összetettsége

A gyermekrészvételi költségvetés nem pusztán arról szól, hogy lehetőséget biztosít a részt vevő gyermekek számára az erőforrások felhasználására vonatkozó ötletek megfogalmazására.

Az elkülönített költségvetési keret biztosításán túl megfelelő erőforrásokat kell biztosítani:

- a facilitációhoz;
- a kommunikációhoz és
- a szervezéshez.

A költségvetési döntéshozatali folyamat összetett és technikailag bonyolult a gyermekek számára, ezért megfelelő támogatás és információ nélkül nehezen tudják azt megérteni.

3. A fenntarthatóság és az intézményesülés problémái

A gyermekrészvételi költségvetés alkalmazása során tipikus probléma a fenntarthatóság biztosítása, mivel projektjellegű működés esetén a gyermekrészvételi költségvetés a gyakorlatban nem tud intézményesülni, és a folyamat megszakadhat.

3.1. A gyermekrészvételi költségvetés kialakításának szempontjai

A gyermekrészvételi költségvetés alkalmazásáról való döntés során az önkormányzatnak több olyan alapvető kérdésben kell állást foglalnia, amelyek meghatározzák az alkalmazandó modellt.

Az önkormányzati célok pontos meghatározása

A folyamat megkezdése előtt az önkormányzatnak el kell döntenie:

- mit kíván elérni és
- és milyen szerepet szán a gyermekeknek.

Az önkormányzatnak célszerű ilyenkor több kérdést is feltennie:

- Elsősorban a demokratikus tanulás elősegítése a cél?
- Cél-e a közpénzek felhasználásával kapcsolatos döntésekre gyakorolt erősebb befolyás biztosítása?
- Milyen lesz a folyamat: projektalapú vagy hosszú távú jellegű?

A költségvetési keret meghatározása

A gyermekrészvételi költségvetés alkalmazásának egyik kulcskérdése annak az elkülönített önkormányzati költségvetési keretnek a nagysága, amely felett a gyermekek tényleges befolyást gyakorolhatnak.

Az önkormányzatnak meg kell határoznia:

- a költségvetési keret nagyságát;
- az időbeli ütemezést és
- a támogatható projektek típusait.

Nincsen minden esetben ideális költségvetési keretméret. A költségvetési keretnek azonban:

- reálisnak kell lennie;
- látható eredményeket kell létrehoznia és
- az önkormányzat valódi elköteleződését kell tükröznie.

A **rendszeres vagy éves költségvetési folyamatok** hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a részvétel idővel intézményesüljön.

A gyermekrészvételi költségvetés lehetséges modelljei

A gyermekrészvételi költségvetés előzetes tervezése során jelentősége van annak, hogy

- az önkormányzat milyen jogosítványokat biztosít a gyermekek számára és
- a gyermekek konzultatív (véleménynyilvánító), részvételi (prioritásokat meghatározó) vagy döntéshozói szerepben vesznek-e részt a folyamatban.

A gyermekek részvételének mélysége és a folyamatban betöltött szerepe alapján **három modell különíthető el**.

1. Konzultatív modell

Ebben a modellben a gyermekek véleményeket és ötleteket fogalmaznak meg, a végső döntéseket azonban a felnőttek hozzák meg.

Előnyök <ul style="list-style-type: none"> • egyszerűbben megszervezhető; • hasznos lehet korlátozott tapasztalattal rendelkező önkormányzatok számára és • megfelelő első lépésként szolgálhat. 	Kockázatok <ul style="list-style-type: none"> • alacsonyabb szintű befolyást biztosít; • nagyobb a szimbolikus részvétel (tokenizmus) kockázata.
--	---

2. Együttműködésen alapuló modell

Ebben a modellben a gyermekek és a felnőttek közösen dolgozzák ki a projekteket, közösen vitatják meg a prioritásokat, és együtt vesznek részt a döntéshozatalban.

Előnyök <ul style="list-style-type: none"> • ösztönzi a partnerséget; • erősíti a párbeszédet és • és növeli a gyermekek befolyását. 	Kockázatok <ul style="list-style-type: none"> • erősebb facilitációt és koordinációt igényel és • több időt és erőforrást követelhet meg.
--	--

3. Felhatalmazó modell

Ebben a modellben a gyermekek közvetlenül szavaznak a projektekről, az önkormányzat pedig kötelezettséget vállal a kiválasztott projektek megvalósítására.

Előnyök <ul style="list-style-type: none"> • a gyermeki befolyás legerősebb formáját biztosítja; • rendkívül motiváló és • erősíti a demokratikus felelősségvállalás érzését. 	Kockázatok <ul style="list-style-type: none"> • magas szintű bizalmat igényel; • gondos előkészítést követel meg és • erős intézményi elköteleződést feltételez.
---	--

Az inkluzív szemlélet biztosítása a gyermekrészvételi költségvetés kialakítása során

A befogadó jellegű gyermekrészvételi költségvetés megvalósítása érdekében az önkormányzat feladata, hogy aktívan elérje:

- a sérülékeny helyzetű csoportokat;
- a marginalizált gyermekeket és
- azokat a gyermekeket, akik egyébként kimaradhatnak a részvételből.

Az önkormányzatnak figyelembe kell vennie:

- a hozzáférhetőséget;
- a rugalmas részvételi lehetőségeket;
- a különböző kommunikációs csatornák alkalmazását és
- az iskolákkal, civil szervezetekkel és ifjúsági szervezetekkel való együttműködést.

A nyílt részvételi lehetőség **önmagában nem garantálja automatikusan a befogadást.**

3.2. A gyermekrészvételi költségvetés alkalmazása és az önkormányzat szerepe annak támogatásában

A részvételi struktúrától függően a gyermekrészvételi költségvetés három formában valósulhat meg elsősorban:

- 1. Nyílt részvételi modell** – a meghatározott célcsoportokhoz tartozó bármely gyermek (például serdülőkorú fiatal) szabadon csatlakozhat a folyamathoz és részt vehet benne.
- 2. Képviseleti részvételi modell** – intézményesült formákra épül, például a gyermek- és ifjúsági tanács működésére, és a folyamatban e testület tagjai vehetnek részt saját korcsoportjuk képviselőiként.
- 3. Vegyes részvételi modell** – a nyílt részvétel és a képviseleti részvétel elemei kombinálhatók.

A gyermekrészvételi költségvetés lehetséges modelljei

Nyílt részvételi modell

Ez a gyermekrészvételi költségvetés egyik legbefogadóbb megoldása, ugyanakkor fokozott körütekintést igényel. Ebben az esetben a részvétel és a bevonás nem csupán egy korlátozott, delegált gyermekcsoport számára nyitott, hanem valamennyi érintett helyi gyermek számára.

A cél ilyenkor **a lehető legszélesebb gyermeki kör bevonása**, a részvétel demokratizálása, valamint a marginalizált és „láthatatlan” gyermekcsoportok elérése. Ebben a modellben a célcsoportba tartozó valamennyi gyermek részt vehet. Ez a megközelítés gyakran a legbefogadóbb, ugyanakkor erőteljes kommunikációt, facilitációt és gondos szervezést igényel.

1. Széles körű elérés és kommunikáció

A gyermekek részvétele és bevonása a folyamatba nem történik meg „magától”, hanem tudatosan megtervezett, időben ütemezett, többcsatornás kommunikációt és előzetes tájékoztató kampányt igényel. Az önkormányzatnak célszerű felhasználnia:

- az iskolákat;
- az ifjúsági szervezeteket;
- a közösségi médiát;
- az online platformokat és
- a közösségi tereket,

annak érdekében, hogy elérje a gyermekeket és ismertesse velük a folyamatot. Külön figyelmet kell fordítani az alulreprezentált gyermekcsoportokra.

2. Könnyen érthető és hozzáférhető információk biztosítása

A költségvetési folyamatokat egyszerű nyelvezettel, vizuális eszközök, infografikák, videók és gyakorlati példák segítségével kell bemutatni.

A gyermekeknek meg kell érteniük:

- hogyan működik a folyamat;
- milyen befolyással rendelkeznek és
- hogyan születnek meg a döntések.

3. Alacsony belépési küszöb biztosítása

A részvételnek egyszerűnek, hozzáférhetőnek és rugalmasnak kell lennie. Az online platformok és az egyszerűsített regisztrációs rendszerek hozzájárulhatnak a részvétel növeléséhez.

4. Strukturált és átlátható folyamat

Az önkormányzatnak egyértelműen ismertetnie kell:

- a folyamat szakaszait;
- a szavazás szabályait;
- az ütemezést és
- a projektek kiválasztásának feltételeit.

Az átláthatóság erősíti a bizalmat és a legitimitást.

5. A projektek kidolgozásának támogatása

A gyermekek gyakran támogatást igényelnek ahhoz, hogy ötleteiket megvalósítható projekteké alakítsák. Ha a gyermekrészvételi költségvetés keretében a gyermekek szavazhatnak az elkülönített költségvetési keret felhasználásáról, az önkormányzatnak egyértelmű szabályokat kell meghatároznia arra vonatkozóan:

- kik vehetnek részt a szavazásban;

- hány szakaszból áll a szavazási folyamat;
- hány fordulóban történik a szavazás;
- mikor zárul le a szavazás és
- hogyan állapítják meg a végleges eredményt.

A bizalom alapja, hogy a folyamatban részt vevő valamennyi gyermek **tájékoztatást kapjon a döntésről**. Az önkormányzat támogatást nyújthat:

- műhelyfoglalkozások szervezésével;
- facilitációval;
- mentorálással és
- technikai segítségnyújtással.

A cél a **gyermekek támogatása anélkül, hogy az önkormányzat átvenné tőlük az irányítást**.

6. Egyértelmű visszajelzés és elszámoltathatóság

A gyermekeknek minden esetben visszajelzést kell kapniuk arról:

- mely projekteket választották ki;
- mely projektek valósultak meg és
- miért nem tudtak egyes ötletek továbblépni a folyamatban.

A visszajelzés ebben a kontextusban is az érdemi részvétel alapvető feltétele.

Képviseleti és vegyes részvételi modellek

Ha az önkormányzat már működtet gyermek- és ifjúsági tanácsot, akkor az intézmény bevonható:

- a projektek kidolgozásába;
- a konzultációkba;
- a javaslatok kidolgozásába vagy
- vagy a szavazási folyamatba.

Az önkormányzatok kombinálhatják a nyílt és a képviseleti részvétel elemeit is.

Például a projektek kidolgozása történhet a gyermek- és ifjúsági tanács keretei között, miközben a szavazás valamennyi helyi gyermek számára nyitott marad.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a gyermekrészvételi költségvetés működtetése során

A gyermekrészvételi költségvetés alkalmazása során – különösen a nyílt részvételi modell esetében – kiemelt jelentőségű a gyermekek célzott elérése.

El kell érni a sérülékeny helyzetű és marginalizált csoportokhoz tartozó gyermekeket, ennek érdekében pedig célszerű, hogy az önkormányzat együttműködjön:

- az iskolákkal;
- a gyermekvédelmi intézményekkel és
- a helyi civil szervezetekkel,

és többféle kommunikációs csatornát alkalmazzon.

Az önkormányzat oldaláról a befogadást támogatják a támogatott és facilitált részvételi elemek, amelyek biztosíthatják, hogy e gyermekcsoportok tagjai is ki tudják fejteni a véleményüket, miközben jelentős szerepet játszanak a biztonságos részvételi környezet kialakításában is.

Érdemes lehetőséget teremteni alternatív részvételi formák közti választásra, például:

- csoportos munkára épülő részvételre, illetve
- online és offline részvételi formák kombinációjára.
- A szavazás során biztosítani kell a részvétel széles körű és azonos súlyú lehetőségét valamennyi gyermek számára.

3.3. A gyermekrészvételi költségvetés önkormányzati értékelése és monitorozása

A gyermekrészvételi költségvetés önkormányzati értékelése és nyomon követése

A gyermekrészvételi költségvetés alkalmazása során is alapvető követelmény a megfelelő visszacsatolás és a folyamat nyomon követése. A gyermekek részvétele ugyanis akkor tekinthető sikeresnek, ha

- tényleges változást eredményez;
- a gyermekek érdemben befolyásolták az adott költségvetési keret felhasználását;
- az általuk javasolt projektek megvalósíthatók, vagy
- egyértelműen azonosítható, hogy milyen akadály állt a megvalósítás útjában, és az hogyan orvosolható.

A monitoringnak átláthatónak és rendszeresnek kell lennie, és abba a gyermekeket is be kell vonni. A gyermekrészvételi költségvetés monitoringjának több dimenzióra kell kiterjednie, beleértve magát a költségvetési folyamatot, azon belül a részvételi folyamatot, valamint annak eredményeit és hatásait.

A gyermekrészvételi költségvetés értékelési és mérési dimenziói

A monitoring keretében értékelni kell:

- a részvételi folyamat adatait (a résztvevők számát, az elérést);
- a részvétel minőségét (a folyamat érthetőségét, a nyújtott támogatás hatékonyságát);
- a döntések és projektek minőségét és megvalósíthatóságát, azok helyi szükségletekhez való illeszkedését, valamint a konkrét megvalósítás jellemzőit (adatok, időzítés, költségvetési keret) és
- a helyi közpolitikára és a gyermekekre gyakorolt hatásokat (demokratikus kompetenciák, részvételi hajlandóság).

A gyermekrészvételi költségvetés értékelésének megvalósítása

Az értékelés hatékonyságát növelheti egy egyszerűsített és strukturált indikátorrendszer, amely egyaránt tartalmaz:

- mennyiségi mutatókat (részvételi arány, projektek száma) és
- minőségi mutatókat (elégedettség, tapasztalatok).

A gyermekek bevonása az értékelésbe

Maguknak a gyermekeknek is részt kell venniük a folyamat értékelésében. Az értékelés hatékonyságát növelheti egy egyszerűsített, strukturált indikátorrendszer, amely mennyiségi (részvételi arány, projektek száma) és minőségi (elégedettség, tapasztalatok) elemeket egyaránt tartalmaz. Az önkormányzat alkalmazhat

- kérdőíveket;
- fókuszcsoportokat;
- műhelyfoglalkozásokat vagy
- visszajelző alkalmakat.

A folyamatos visszajelzés segíti a jövőbeli költségvetési ciklusok fejlesztését.

Az inkluzív szemlélet biztosítása a gyermekrészvételi költségvetés értékelése során

A gyermekrészvételi költségvetés értékelésének minden elemében és szakaszában fontos vizsgálati szempont a befogadás mértéke, amely mérhető és elemezhető dimenzió.

Az önkormányzatoknak rendszeresen vizsgálniuk kell, hogy

- mely csoportok vettek részt a folyamatban;
- mely csoportok maradtak ki és
- a részvételt akadályozó tényezők befolyásolták-e a részvételt.

A befogadás nyomon követése támogatja

- az intézményi tanulást;
- a folyamatos fejlesztést és
- az igazságosabb részvételi rendszerek kialakítását.

Gyermekrészvételi költségvetés – Jó gyakorlat Cascais, Portugália, ifjúsági részvételi költségvetés

Cascais Önkormányzata olyan ifjúsági részvételi költségvetési programot vezetett be, amely lehetővé teszi a fiatalok számára, hogy projektötleteket nyújtsanak be, kampányoljanak javaslataik mellett, valamint szavazzanak az önkormányzat által finanszírozott helyi projektekről.

A projektek többek között az alábbi területeket érintették:

- sportlétesítmények fejlesztése;
- környezetvédelmi kezdeményezések;
- kulturális programok.

A Cascais Ifjúsági Részvételi Költségvetésében közel **15 000**, állami iskolákba járó tanulót hívtak meg a részvételre. A 2021/2022-es program megvalósításában **349 diák és 27 pedagógus** vett részt közvetlenül **15 iskolából**. Az önkormányzat minden részt vevő iskola számára **10 000 eurós keretet** biztosít olyan ötletek megvalósítására, amelyek az iskola környezetének vagy a tanulói élménynek a fejlesztését szolgálják. Emellett a fiatalokat arra is felkérlik, hogy tegyenek javaslatokat a helyi közösség fejlesztésére egy legfeljebb **350 000 euró értékű költségvetési keret** felhasználásával, amely a **Cascais Részvételi Költségvetés 2022** programjába épül be.

Alkalmazott részvételi eszköz: részvételi költségvetés, ifjúsági szavazás, együttműködésen alapuló helyi döntéshozatal.

Forrás: <https://participa.cascais.pt/pages/620266bb61fda300a873a6d4>

4. Online kérdőíves felmérés és adatgyűjtés

Mik azok az online kérdőívek és digitális felmérések?

Az online kérdőívek és digitális felmérések olyan gyermekrészvételi eszközök, amelyek lehetővé teszik az önkormányzatok számára, hogy strukturált digitális kérdőívek segítségével gyűjtsék össze a gyermekek véleményét, tapasztalatait és visszajelzéseit.

A gyermekek egy adott helyi ügyre vagy közpolitikai témára vonatkozó kérdésekre válaszolnak, az önkormányzat pedig a beérkezett információkat a tervezés és a döntéshozatal támogatására használja fel. Az online felmérések **a leggyakrabban alkalmazott részvételi eszközök közé tartoznak**, mivel:

- könnyen megszervezhetők;
- viszonylag alacsony költségűek és
- nagyszámú gyermek gyors elérésére képesek.

Miért érdemes online felméréseket alkalmazni?

Az online kérdőívek segíthetnek az önkormányzatoknak abban, hogy:

- megértsék a gyermekek szükségleteit és prioritásait;
- visszajelzéseket gyűjtsenek a helyi szolgáltatásokról és projektekről;
- azonosítsák a közösségi problémákat;
- értékeljék az önkormányzati kezdeményezéseket és
- támogassák a bizonyítékokon alapuló döntéshozatalt.

Különösen **hasznosak** akkor, ha az önkormányzatnak széles körű elérésre, gyors adatgyűjtésre vagy nagyszámú gyermek véleményére van szüksége.

Az online kérdőíves felmérések fő jellemzői

1. Strukturált és könnyen terjeszthető eszköz

Az online felmérések rendszerint tartalmaznak:

- zárt kérdéseket (feleletválasztós kérdések, értékelések, igen/nem válaszok) és
- nyitott kérdéseket, amelyek lehetőséget adnak a gyermekek számára ötleteik és megjegyzéseik megosztására.

Az online felmérések terjeszthetők:

- iskolákon keresztül;
- ifjúsági szervezetek segítségével;
- önkormányzati honlapokon;
- közösségi médián keresztül vagy
- digitális részvételi platformokon.

2. Az adatok gyors gyűjtése és feldolgozása

Az online felmérések egyik legfontosabb előnye, hogy

- a válaszok gyorsan összegyűjthetők;
- az adatok hatékonyan feldolgozhatók;
- az eredmények pedig könnyen összehasonlíthatók és elemezhetők.

Ez különösen hasznossá teszi az online felméréseket:

- a konzultációk;
- a szükségletek felmérése;
- a szolgáltatások értékelése és
- a helyi szakpolitikai döntések előkészítése során.

3. Az anonim részvétel lehetősége

Az anonim részvétel segítheti a gyermekeket abban, hogy

- őszintebben válaszoljanak;
- nagyobb biztonságban érezzék magukat véleményük kifejezése során és
- érzékeny témákban is visszajelzést adjanak.

Az önkormányzatnak ugyanakkor biztosítania kell:

- a biztonságos adatkezelést;
- a gyermekközpontú kommunikációt és
- az adatvédelemről és az adatok felhasználásáról szóló egyértelmű tájékoztatást.

Lehetséges részvételi szintek

Az online felmérések jellemzően az alábbi szinten működnek:

L1 – Konzultatív részvétel

Elsősorban a következő célokat szolgálják:

- vélemények összegyűjtése;
- visszajelzések gyűjtése és
- a gyermekek tapasztalatainak megismerése.

A döntéshozatali felelősség rendszerint teljes egészében a felnőtteknél marad.

Ajánlott életkori csoportok

Az online felmérések általában az alábbi korcsoportok számára alkalmasak

AG2 – Alsó tagozatos korosztály (támogatással),

AG3 – Felsőbb tagozatos korosztály,

AG4 – Serdülő korosztály.

Fiatalabb gyermekek bevonása

Fiatalabb gyermekek esetében a kérdőíveknek:

- egyszerű nyelvezetet kell használniuk;
- vizuális elemeket és ikonokat kell tartalmazniuk;
- kevesebb kérdésből kell állniuk és
- szükség esetén felnőtt támogatást kell biztosítaniuk.

Bizonyos esetekben a kérdőívek kitöltése történhet:

- az iskolában;
- pedagógusi támogatással vagy
- irányított foglalkozások keretében.

Idősebb gyermekek és serdülők bevonása

Az idősebb gyermekek és serdülők általában képesek:

- önállóan kitölteni a kérdőíveket;
- összetettebb kérdéseket megérteni és
- részletesebb véleményeket és visszajelzéseket adni.

Előnyök

Az online kérdőíves felmérés alacsony költségek mellett képes széles körű elérést biztosítani, lehetővé teszi a **gyors adatgyűjtést és adatfeldolgozást**, a kérdésekre adott válaszok anonim kitöltése pedig hatékonyan támogathatja az őszinte válaszadást. Emellett tipikusan jól használható az önkormányzati döntések előkészítésében.

Hátrányok

Az online kérdőíves felmérés a felvetett kérdésekre csak korlátozott mélységű válaszokat képes adni, amelyek kevésbé árnyaltak, mint a személyes részvételen alapuló eszközök eredményei.

A fiatalabb korosztályok esetében könnyen felmerülhetnek a kérdések értelmezésével kapcsolatos nehézségek. Gyengeségei közé tartozik továbbá:

- az alacsony válaszadási arány kockázata;
- a digitális hozzáférésben jelentkező különbségekből eredő kizárás veszélye és
- visszajelzés hiányában a válaszadás formálissá válása.

Online kérdőíves felmérések előkészítése

1. Világos cél és kommunikáció

A gyermekeknek és a szülőknek egyértelműen érteniük kell azt, hogy

- miért szervezik a felmérést;
- milyen témáról szól és
- hogyan fogja az önkormányzat felhasználni az eredményeket.

Az átlátható kommunikáció erősíti a bizalmat, a motivációt és a részvétel minőségét.

2. Gyermekbarát kialakítás

A kérdéseknek

- életkornak megfelelőnek;
- könnyen érthetőnek;
- rövidnek és világosnak és
- a gyermekek kommunikációs képességeihez igazítottak kell lenniük.

Az önkormányzatnak kerülni kell:

- a szakmai vagy technikai nyelvezet használatát;
- a bonyolult megfogalmazásokat;
- valamint a túl hosszú kérdőíveket.

Az ikonok, emoji, színek vagy illusztrációk alkalmazása javíthatja a hozzáférhetőséget és a részvételi hajlandóságot.

3. Visszajelzés és hatás

Az online részvétel egyik legfontosabb eleme a visszajelzés.

A gyermekeket tájékoztatni kell arról, hogy

- mit mutattak az eredmények;
- hogyan használta fel az önkormányzat az információkat és
- az eredmények befolyásolták-e a döntéseket.

Az önkormányzat az eredményeket megoszthatja:

- gyermekbarát összefoglalók formájában;
- iskolai bemutatók keretében;
- közösségi médián keresztül;
- honlapján vagy
- ifjúsági találkozókra.

Visszajelzés nélkül a gyermekek úgy érezhetik, hogy a részvételüknek nincsen valós célja.

4. Monitoring és értékelés

Az önkormányzatnak értékelnie kell:

- a részvételi arányokat;
- a válaszadók sokszínűségét;
- a hozzáférhetőséget;
- a válaszok minőségét;
- valamint a felmérés eredményeinek döntéshozatalra gyakorolt hatását.

Fontos annak vizsgálata is, hogy valamennyi gyermekcsoportot sikerült-e elérni és voltak-e a részvétel akadályozó tényezők. Ez segíti a jövőbeli részvételi folyamatok fejlesztését.

A hozzáférhetőség és az inkluzív szemlélet biztosítása

Az önkormányzatnak figyelembe kell vennie:

- a digitális hozzáférhetőséget;
- a nyelvi hozzáférhetőséget és
- a többlétféle támogatást igénylő gyermekek támogatását.

Szükség esetén alternatív részvételi lehetőségeket is biztosítani kell.

Online kérdőívek és digitális felmérések – Jó gyakorlat Melbourne, Ausztrália

A gyermekek közterületekkel kapcsolatos tapasztalatai

Melbourne városa rendszeresen szervez digitális konzultációkat a városi közterületekről a **Participate Melbourne** platformon keresztül.

A kezdeményezések arra összpontosítanak, hogy a helyi gyermekek – akik számára kiemelten fontosak a hozzáférhető játszótérek és a társas kapcsolatok lehetőségei – miként élik meg az olyan közterületeket, mint a Birrarung Marr játszótér vagy a Lincoln Square. Azok a szülők és fiatalok, akik szeretnék részt venni a városi környezet alakításában és hallatni a hangjukat, Melbourne-ben elsősorban az alábbi lehetőségeken keresztül kapcsolódhatnak be:

- **Participate Melbourne** – az önkormányzat elsődleges digitális részvételi felülete, ahol a játszótérek megújításával, utcafejlesztésekkel és közösségi jövőképekkel kapcsolatos aktív felmérések érhetők el;
- **ArtPlay** – a Birrarung Marr közelében működő kreatív művészeti központ, amely rendszeresen működik együtt művészekkel gyermekek számára szervezett interaktív műhelyek és konzultációk megvalósításában.

Alkalmazott részvételi eszköz: online kérdőívek; gyermekbarát digitális konzultáció.

Forrás: <https://participate.melbourne.vic.gov.au/community-vision/community-consultation>

5. Digitális gyermek e-részvételi platform működtetése

Mi a digitális gyermek e-részvételi platform?

A digitális e-részvételi platform olyan online részvételi eszköz, amely lehetővé teszi a gyermekek és fiatalok számára, hogy egy erre a célra létrehozott digitális felületen keresztül kapcsolatba lépjenek az önkormányzattal.

A platformon keresztül a gyermekek:

- véleményt nyilváníthatnak;
- ötleteket és javaslatokat nyújthatnak be;
- konzultációkban vehetnek részt;
- hozzászólhatnak helyi ügyekhez;
- kezdeményezésekről szavazhatnak;
- valamint visszajelzést kaphatnak az önkormányzattól.

A digitális platformok nem egyszeri részvételi alkalmat jelentenek, hanem folyamatos kommunikációs csatornát teremtenek a gyermekek és a helyi önkormányzat között.

Miért érdemes digitális gyermek e-részvételi platformot létrehozni?

A digitális részvételi platformok segítik az önkormányzatokat abban, hogy:

- rendszeres párbeszédet tartsanak fenn a gyermekekkel;
- nagyobb számú fiatalat érjenek el;
- támogassák a rugalmas részvételt;
- valamint folyamatosabb és láthatóbb részvételi folyamatokat alakítsanak ki.

Különösen hasznosak azoknak az önkormányzatoknak, amelyek:

- hosszú távon kívánják erősíteni a részvételt;
- az online és offline részvételi módszereket kombinálni szeretnék;
- valamint rendszeres kapcsolatot kívánnak fenntartani a gyermekekkel és serdülőkkel.

A digitális gyermek e-részvételi platformok főbb jellemzői

1. Folyamatos részvétel

A kérdőívekkel vagy egyszeri konzultációkkal szemben a digitális platformok a folyamatos részvételt támogatják. A gyermekek részt vehetnek:

- rendszeresen;
- eltérő időpontokban és
- különböző helyi témák kapcsán.

Mindez lehetővé teszi az önkormányzat számára egy tartósabb részvételi kultúra kialakítását.

2. Interaktív funkciók

A platformok többek között az alábbi funkciókat tartalmazhatják:

- ötletbeküldés;
- online vitafórumok;
- szavazások és közvélemény-kutatások;
- hozzászólási lehetőségek;
- konzultációk;
- projektek nyomon követése vagy
- visszajelzési rendszerek.

Az interaktív elemek hozzájárulhatnak a gyermekek motivációjának és elköteleződésének növeléséhez.

3. A részvétel és a kommunikáció összekapcsolása

A digitális platformok az információmegosztást, az önkormányzati tájékoztatást, valamint a döntésekkel és projektekkel kapcsolatos kommunikációt is támogathatják. Mindez segíti a gyermekeket annak megértésében, hogy

- mi történik helyi szinten;
- hogyan születnek a döntések és
- miként járul hozzá részvételük a helyi folyamatokhoz.

Lehetséges részvételi szintek

A digitális gyermek e-részvételi platformok jellemzően az alábbi részvételi szinten működnek:

L1 – Konzultatív részvétel

Kialakításuktól függően egyes platformok az alábbi részvételi elemeket is támogathatják:

- **együttműködésen alapuló részvétel;**
- különösen akkor, ha a gyermekek aktívan hozzájárulhatnak a vitákhoz vagy a projektek kidolgozásához.

Ajánlott életkori csoportok

A digitális gyermek e-részvételi platformok az alábbi korcsoportok számára a legalkalmasabbak:

AG3 – Felső tagozatos korosztály (10–14 év),

AG4 – Serdülő korosztály (14–18 év).

Fiatalabb felhasználók bevonása

A felső tagozatos korosztályba tartozó gyermekek már rendszerint aktívan használják a digitális eszközöket, ugyanakkor gyakran még szükségük van:

- útmutatásra;
- moderálásra és
- felnőtt támogatásra.

Ezért a fiatalabb korosztály számára kialakított platformoknak:

- egyszerű navigációt kell biztosítaniuk;
- vizuális elemeket kell alkalmazniuk és
- gyermekbarát magyarázatokat kell tartalmazniuk.

Serdülőkorú fiatalok bevonása

A serdülők általában képesek arra, hogy

- önállóan vegyenek részt a folyamatban;
- online vitákban kapcsolódjanak be;
- javaslatokat nyújtsanak be és
- folyamatosan részt vegyenek digitális részvételi folyamatokban.

E korcsoport számára a digitális platformok különösen hatékony és motiváló részvételi lehetőséget jelenthetnek.

Előnyök

A platform segítségével folyamatos párbeszéd alakítható ki a gyermekek és az önkormányzat között, emellett rugalmas és könnyen hozzáférhető részvételi eszközt biztosít a gyermekek számára. A folyamatosság és a strukturált működés támogatja a gyermekek aktív szerepvállalását, továbbá a platform más részvételi eszközökkel is jól kombinálható.

Hátrányok

A platform használata során különös figyelmet kell fordítani a digitális egyenlőtlenségekre, mivel nem minden gyermek rendelkezik hozzáféréssel az ilyen eszközök használatához.

Az önkormányzatnak nem csupán létre kell hoznia a platformot, hanem annak folyamatos fenntartásáról és moderálásáról is gondoskodnia kell, emellett adatvédelmi és online biztonsági kockázatok is felmerülhetnek. Gyengeségei közé tartozik továbbá, hogy:

- a részvétel minősége változó lehet és
- könnyen „látszatrészvétellé” válhat, ha nincs tényleges hatása a döntéshozatalra.

Digitális gyermek e-részvételi platform előkészítése és működtetése

1. Biztonságos részvételi környezet kialakítása

A biztonság a digitális részvétel egyik legfontosabb követelménye.

Az önkormányzatnak biztosítania kell:

- a tiszteletteljes kommunikációt;
- a hozzászólások moderálását;

- az egyértelmű részvételi szabályokat;
- az online zaklatással szembeni védelmet;
- valamint a gyermekbarát bejelentési rendszereket.

A **gyermeknek tudniuk kell azt**, hogy hogyan működik a platform, milyen magatartás várható el tőlük és hová fordulhatnak segítségért szükség esetén.

2. Gyermekbarát kialakítás és használhatóság

A platformoknak:

- könnyen kezelhetőnek kell lenniük;
- vizuálisan hozzáférhetőnek kell lenniük;
- mobil eszközökre optimalizálnak kell lenniük és
- igazodniuk kell a gyermekek életkorához és kommunikációs stílusához.

Jó gyakorlatnak tekinthető:

- a rövid szövegek alkalmazása;
- ikonok és vizuális elemek használata;
- videók beépítése és
- az egyszerű részvételi lépések kialakítása.

A túlzottan összetett rendszerek visszatartják a gyermekeket a részvételtől.

3. Adatvédelem és magánszféra védelme

Az önkormányzatnak egyértelműen ismertetnie kell:

- hogyan működik a regisztráció;
- milyen személyes adatokat gyűjtenek;
- hogyan tárolják az adatokat és
- miként biztosítják a magánszféra védelmét.

Az anonim vagy részben anonim részvétel segítheti a gyermekeket abban, hogy biztonságosan fejezzék ki véleményüket.

4. Visszajelzés és hatás

A digitális platformok különösen alkalmasak:

- rendszeres tájékoztatásra;
- átlátható kommunikációra és
- folyamatos visszajelzés biztosítására.

Az önkormányzatnak tájékoztatnia kell a gyermekeket arról:

- mi történt az ötleteikkel;
- hogyan születtek a döntések és
- milyen intézkedések valósultak meg.

A visszajelzésnek lehetőség szerint egyszerűnek, érthetőnek és magán a platformon is jól láthatónak kell lennie.

5. Monitoring és értékelés

Az önkormányzatnak rendszeresen értékelnie kell:

- a részvételi arányokat;
- a felhasználók sokszínűségét;
- az interakciók minőségét;
- a platform hozzáférhetőségét;
- valamint a részvétel helyi döntéshozatalra gyakorolt hatását.

Fontos továbbá az online biztonság, az inkluzív szemlélet és a felhasználói elégedettség folyamatos nyomon követése.

A hozzáférhetőség és inkluzív szemlélet biztosítása

A kizárás kockázatának csökkentése érdekében az önkormányzatnak:

- kombinálnia kell az online és offline részvételi módszereket;
- együtt kell működnie az iskolákkal és az ifjúsági szervezetekkel;
- szükség esetén hozzáférési pontokat kell biztosítani és
- szavatolni kell a fogyatékossgal élő gyermekeknek az akadálymentes hozzáférést.

A befogadó részvétel több annál, mint hogy egyszerűen rendelkezésre áll egy digitális platform.

Az inkluzivitás nyomon követése

Az önkormányzatnak rendszeresen vizsgálnia kell, hogy

- mely gyermekcsoportok vesznek részt a folyamatban;
- mely csoportok alulreprezentáltak és
- digitális akadályok befolyásolják-e a részvételt.

Ez támogatja

- a folyamatos fejlesztést;
- a jobb hozzáférhetőséget és
- a befogadóbb részvételi rendszerek kialakítását.

Digitális gyermek e-részvételi platformok – Jó gyakorlat Tallinn, Észtország

Digitális ifjúsági részvételi kezdeményezések

Tallinn Város Önkormányzata digitális részvételi eszközöket és online ifjúsági konzultációkat alkalmazott annak érdekében, hogy bevonja a fiatalokat a városfejlesztéssel, az oktatással és a környezetvédelemmel kapcsolatos párbeszédbe.

Alkalmazott részvételi eszköz: e-részvételi platform, digitális konzultációk.

Forrás: <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/impact-shapers/good-practices/digital-leap-youth-field-estonia>

6. További alternatív, kreatív eszközök a helyi gyermekek részvétel támogatására

Az ebben a részben bemutatott valamennyi részvételi eszköz **közös jellemzője**, hogy

- a gyermekek számára lehetővé teszik a nem hagyományos (verbális) önkifejezési formák alkalmazását,
- hasznosak lehetnek a fiatalabb korosztályok vagy a marginalizált, sérülékenyebb csoportokhoz tartozó gyermekek bevonásában,
- segíthetik a helyi döntéshozókat a gyermekek tapasztalatainak mélyebb megértésében.

Az önkormányzatoknak figyelembe kell venni ugyanakkor azt, hogy ezek az eszközök facilitációs többletigénnyel járnak, gyermekvédelmi, adatvédelmi szempontból érzékenyebbek, és tudatos tervezést igényel, hogy eredményeik beépülhessenek a helyi döntéshozatali folyamatokba.

A kreatív részvételi módszerek **segíthetik az önkormányzatokat abban, hogy a gyermekeket olyan módon vonják be**, amely

- érdekesebb és motiválóbb;
- befogadóbb és

- különböző életkorú gyermekek és eltérő kommunikációs stílusok számára könnyebben hozzáférhető.

Ezek az eszközök **különösen hasznosak lehetnek** akkor, ha az önkormányzat:

- ösztönözni kívánja az önkifejezést;
- olyan gyermekeket szeretne bevonni, akik nem érzik magukat komfortosan formális megbeszélések során vagy
- érzelmekhez, személyes tapasztalatokhoz kapcsolódó témákat kíván feltárni.

A kreatív módszerek kiegészíthetik a hagyományosabb gyermekrészvételi eszközöket, például a kérdőíves felméréseket, a gyermek- és ifjúsági tanácsokat vagy a fókuszcsoportokat.

E módszerek gyakran különösen hatékonyak lehetnek

- a fiatalabb gyermekek;
- a sérülékeny helyzetű csoportok;
- valamint azoknak a gyermekeknek az esetében, akik vizuális vagy kreatív önkifejezési formákon keresztül könnyebben kommunikálnak.

6.1. Részvételi videó

Mi a részvételi videó?

A részvételi videó olyan gyermekrészvételi eszköz, amelynek keretében a gyermekek aktívan készítenek videókat annak érdekében, hogy bemutassák tapasztalataikat, véleményüket, ötleteiket vagy javaslataikat egy helyi ügy vagy közösségi probléma kapcsán. **A gyermekek nem csupán szereplői a videónak, hanem annak alkotói is.**

A folyamat magában foglalhatja:

- az ötletek kidolgozását;
- a jelenetek megtervezését;
- a forgatást;
- az interjúk készítését;
- a történetmesélést és
- a kész videó bemutatását az önkormányzat vagy a helyi közösség számára.

A részvételi videó lehetővé teszi a gyermekek számára, hogy nézőpontjaikat vizuális és kreatív módon fejezzék ki, amelyet az önkormányzat számos módon tud majd hasznosítani.

Miért érdemes a részvételi videót alkalmazni?

A részvételi videó segítheti az önkormányzatokat abban, hogy

- jobban megértsék a gyermekek megélt tapasztalatait;
- összetett vagy érzelmileg érzékeny témákat tárjanak fel;
- erősítsék a gyermekek önbizalmát és kreativitását és
- láthatóbbá tegyék a gyermekek hangját a nyilvános párbeszédben.

A videók mellett **erőteljes érzelmi és vizuális hatást** gyakorolhatnak a döntéshozókra.

Előnyök

A részvételi videó hatékonyan támogatja a gyermekek önkifejezését, különösen azokét, akik életkoruk, helyzetük, személyiségük miatt nehezebben fejezik ki magukat szóban vagy írásban. További erőssége, hogy erősíti a gyermekek aktív bevonódását és motivációját, valamint vizuális jellege miatt egyes esetekben nagyobb hatást gyakorolhat a döntéshozókra. Emellett a részvételi videó hatékonyan alkalmazható összetett vagy érzelmileg terhelt témák bemutatására is.

Hátrányok

Alkalmazása idő- és erőforrás-igényes lehet (technikai háttér, facilitáció), továbbá adatvédelmi és szerzői jogi kérdéseket is felvethet. Emellett nem minden gyermek érzi komfortosan magát kamera előtt, a felvételek feldolgozása és értelmezése pedig megfelelő strukturálást igényel.

A részvételi videó főbb jellemzői

1. A gyermekek mint aktív alkotók

A gyermekek nem pusztán kérdésekre válaszolnak vagy szerepelnek az elkészült videókban. A gyermekek aktívan részt vesznek ugyanis

- az üzenet kialakításában;
- a történet formálásában és
- annak eldöntésében, hogy mit szeretnének kommunikálni.

Ez erősíti a tulajdonosi szemléletet és az elköteleződést.

2. Kreatív és rugalmas részvétel

A részvételi videó alkalmazkodhat különböző életkori csoportokhoz, eltérő képességekhez, valamint különböző részvételi célokhoz.

A gyermekek használhatnak:

- interjúkat;
- történetmesélést;
- rajzokat;
- szerepjátékot;
- fényképezést;
- animációt vagy
- dokumentumfilm-jellegű videókészítést.

A részvételi folyamat így kifejezetten befogadó és gyermekbarát lehet.

3. Csoportalapú részvétel

A részvételi videó rendszerint együttműködésen alapuló módon készül.

A gyermekek gyakran dolgoznak együtt:

- kisebb csoportokban;
- műhelyfoglalkozásokon vagy
- projektcsapatokban.

Ez elősegíti a csapatmunkát, a párbeszédet, a kortárs tanulást és a közös problémamegoldást.

Lehetséges részvételi szintek

A részvételi videó, mint eszköz az alábbi részvételi szinteken képzelhető el:

L1 – Konzultatív részvétel

L2 – Együttműködésen alapuló részvétel

A részvétel konkrét szintje alapvetően attól függ, hogy

- a gyermekek milyen mértékű kontrollt gyakorolnak a folyamat felett és
- csak véleményük kifejezésében vesznek részt, vagy döntések, üzenetek alakításában is.

Ajánlott életkori csoportok

A részvételi videó, mint eszköz az alábbi életkori csoportok esetén lehet ajánlott:

AG2 – Alsó tagozatos korosztály,

AG3 – Felső tagozatos korosztály,

AG4 – Serdülő korosztály.

A fiatalabb gyermekek bevonása

Fiatalabb gyermekek esetében

- a tevékenységeknek rövidebbnek kell lenniük;
- erőteljes facilitáció szükséges és
- a folyamatnak élményalapúnak kell lennie.

Ebben az életkorban a részvételi videó elsősorban az alábbi célokra használható:

- kreatív önkifejezésre;
- tapasztalatok megosztására és
- egyszerű történetmesélésre.

Felső tagozatos korosztály bevonása

E korcsoportba tartozó gyermekek rendszerint képesek

- ötleteik strukturálására;
- történetek felépítésére és
- vizuális tartalmak közös létrehozására.

A digitális és vizuális kreativitás különösen motiváló lehet ezen korcsoport számukra.

Serdülők bevonása

A serdülők általában képesek arra, hogy:

- összetettebb témákat dolgozzanak fel;
- tudatosan közvetítsenek üzeneteket és
- önállóan mutassanak be érveket és javaslatokat.

A részvételi videó ezért leginkább a felső tagozatos és a serdülő korosztály számára lehet igazán hatékony érdekérvényesítő és kommunikációs eszköz.

Részvételi videóprojekt előkészítése

1. Világos célok és rendeltetés

Az önkormányzatnak egyértelműen meg kell határoznia azt, hogy

- milyen kérdéssel foglalkozik a videóprojekt;
- hogyan fogják felhasználni a videót és
- milyen szerepet töltenek be a gyermekek a folyamatban.

A gyermekeknek azt is érteniük kell, hogy

- kik lesznek a videó célközönsége és
- hogyan befolyásolhatja munkájuk a helyi vitákat vagy döntéseket.

2. Biztonságos és támogató környezet kialakítása

A részvételi videóprojekteknek:

- ösztönözniük kell a tiszteletteljes együttműködést;
- támogatniuk kell az érzelmi biztonságot és
- egyértelmű részvételi szabályokat kell biztosítaniuk.

A gyermekeknek tudniuk kell:

- hogy a részvétel önkéntes;
- hogyan kerülnek felhasználásra a felvételek és
- miként kérhetnek segítséget szükség esetén.

3. Visszajelzés és utánkövetés

A gyermekeknek visszajelzést kell kapniuk arról, hogy

- hogyan használták fel a videót;
- hogyan reagáltak rá a döntéshozók és
- a projekt befolyásolta-e a helyi párbeszédet vagy a döntéshozatalt.

Mindez hozzájárul a bizalom, a motiváció és a részvétel érdemi jellegének erősítéséhez.

4. Monitoring és értékelés

Az önkormányzatnak értékelnie kell:

- a részvétel minőségét;
- a befogadást;
- a gyermekek tapasztalatait;
- a projekt hatását;
- valamint a közönség reakcióit.

Fontos annak vizsgálata is, hogy

- a gyermekek úgy érezték-e, hogy meghallgatták őket;
- a részvételi folyamat biztonságos volt-e;
- a részvétel valóban gyermekközpontú maradt-e.

A hozzáférhetőség és inkluzív szemlélet biztosítása

Az önkormányzatnak biztosítani kell:

- a rugalmas részvételi szerepeket;
- a hozzáférhető eszközöket és helyszíneket és
- a különböző kommunikációs szükségletű gyermekek támogatását.

Lényeges, hogy az önkormányzatnak mindig biztosítani kell az alternatív hozzájárulási lehetőségeket.

Részvételi videó – Jó gyakorlat Skócia

Fiatalok által készített videók a helyi zöldterületek problémáiról

Közép-Skóciában kutatók az **InsightShare** részvételi videó módszer adaptált változatát alkalmazták fiatalok bevonásával annak érdekében, hogy feltárják a helyi közösségi zöldterületekkel kapcsolatos problémákat. A résztvevők 15–16 éves tanulók voltak, akik korábban csak nagyon korlátozott kapcsolatban álltak a helyi zöldterületekkel.

A gyermekek videókon keresztül mutatták be:

- a zaklatást;
- az erőszakot;
- a személtelést és
- a parkok biztonságával kapcsolatos aggályokat.

A gyermekek célja az volt, hogy a helyi lakosság és a hatóságok megértsék, miért érzik ezeket a helyeket veszélyesnek. A projekt a helyi környezeti kormányzásban való ifjúsági részvétel egyik formájává vált, mivel a videók:

- dokumentálták a közösségi problémákat;
- nyilvános hangot adtak a fiataloknak és
- támogatták a helyi terek és szolgáltatások fejlesztéséről szóló párbeszédet.

A projekt emellett növelte a résztvevők önbizalmát és cselekvőképesség-érzetét.

Alkalmazott részvételi eszköz: részvételi videó.

Forrás: <https://insightshare.org/the-power-of-participatory-video-an-unexpected-outcome>

6.2. Photovoice

Mi a Photovoice?

A Photovoice olyan kreatív gyermekrészvételi eszköz vagy módszer, amelynek során a gyermekek fényképek segítségével dokumentálják és mutatják be:

- tapasztalataikat;
- mindennapi környezetüket;
- helyi kihívásaikat és
- a számukra fontos ügyeket.

A gyermekek egy projekt keretében fényképeket készítenek saját közösségük helyszíneiről, helyzetéről vagy problémáiról, majd a képek jelentését beszélgetések, képaláírások, történetek, prezentációk vagy kiállítások segítségével magyarázzák el a felnőtteknek és egymásnak.

A Photovoice, mint részvételi eszköz segíti az önkormányzatokat abban, hogy jobban megértsék, hogyan látják és tapasztalják meg a gyermekek a saját helyi környezetüket.

Miért érdemes Photovoice módszert alkalmazni?

A Photovoice segítheti az önkormányzatokat abban, hogy:

- feltárják a gyermekek megélt tapasztalatait;
- azonosítsák a rejtett vagy figyelmen kívül maradó helyi problémákat;
- ösztönözzék a reflexiót és a párbeszédet és
- erősítsék a gyermekek önbizalmát és önkifejezését.

A módszer különösen értékes akkor, ha az önkormányzat

- a mindennapi valóságot a gyermekek szemszögéből kívánja megérteni;
- kreatív módon szeretné bevonni a gyermekeket vagy
- érzékeny, illetve tapasztalatokon alapuló témákat kíván feldolgozni.

A Photovoice főbb jellemzői

1. Vizuális és tapasztalatalapú részvétel

A Photovoice módszer lehetővé teszi, hogy a gyermekek képek segítségével kommunikáljanak, ne kizárólag írásbeli vagy szóbeli magyarázatokra támaszkodjanak.

A gyermekek vizuálisan dokumentálni tudják ennek keretében

- azokat a helyeket, amelyeket kedvelnek vagy nem kedvelnek;
- az általuk tapasztalt problémákat;
- a közösség erősségeit vagy
- a fejlesztésre vonatkozó ötleteiket.

Ez a részvételi forma hozzáférhetőbbé teszi a részvételt a különböző kommunikációs stílussal és képességekkel rendelkező gyermekek számára.

2. A kreativitás és a reflexió összekapcsolása

A Photovoice nem csupán fényképek készítéséről szól.

A gyermekeket arra is ösztönzi, hogy:

- reflektáljanak a képek jelentésére;
- elmagyarázzák, miért az adott képeket választották és
- megosszák tapasztalataikat és nézőpontjaikat.

Ez fejleszti a gyermekek megfigyelőképességét, kritikai gondolkodását és az önreflexiójukat.

3. Nyilvános bemutatás és párbeszéd

A Photovoice projektek gyakran az alábbi formák valamelyikével zárulnak:

- kiállítással;
- prezentációval;
- műhelyfoglalkozással vagy
- az önkormányzati döntéshozókkal folytatott megbeszéléssel.

Mindez közvetlen párbeszédet tesz lehetővé a gyermekek és a felnőttek, az önkormányzat között.

Előnyök

A Photovoice különösen alkalmas a mindennapi tapasztalatok bemutatására, segít láthatóvá tenni a rejtett problémákat, és olyan gyermekek számára is hozzáférhető lehet, akik gyengébb verbális készségekkel rendelkeznek. Emellett fejleszti a reflexiós és megfigyelési készségeket.

Hátrányok

Alkalmazása során adatvédelmi és képfelhasználási kockázatok merülhetnek fel. A fényképek értelmezéséhez megfelelő facilitáció szükséges, önmagában kevésbé strukturált módszer, az önkormányzati döntéshozatalhoz való kapcsolása kihívást jelenthet és erőforrásokat igényelhet.

Lehetséges részvételi szintek

A Photovoice az alábbi részvételi szinteken képzelhető el:

L1 – Konzultatív részvétel

L2 – Együttműködésen alapuló részvétel

A részvétel szintje attól függ alapvetően, hogy

- milyen mértékű befolyással rendelkeznek a gyermekek a folyamat felett és
- a gyermekek csupán a tapasztalataikat osztják meg, vagy a megoldások és a párbeszéd alakításában is részt vesznek.

Ajánlott életkori csoportok

A Photovoice, mint részvételi eszköz az alábbi korcsoportok esetén érdemes alkalmazni:

AG2 – Alsó tagozatos korosztály,

AG3 – Felső tagozatos korosztály,

AG4 – Serdülő korosztály.

Fiatalabb gyermekek bevonása

A Photovoice különösen jól alkalmazható fiatalabb gyermekek esetében, mert:

- támogatja a nem verbális önkifejezést;
- nem igényel fejlett íráskészséget és
- lehetővé teszi a tapasztalatok vizuális megjelenítését.

Ebben az életkorban a tevékenységeknek egyszerűnek, irányítottak és erősen facilitálnak kell maradniuk.

Felső tagozatos korosztály bevonása

E korosztályba tartozó gyermekek rendszerint képesek:

- elmagyarázni a fényképek mögötti jelentést;
- reflektálni helyi környezetükre és
- összekapcsolni a képeket tapasztalataikkal és ötleteikkel.

A Photovoice módszer hatékonyan kombinálható beszélgetésekkel, műhelyfoglalkozásokkal vagy csoportos prezentációkkal is.

Serdülők bevonása

A serdülők általában képesek

- összetettebb helyi problémák dokumentálására;
- kritikus nézőpontok megfogalmazására és
- személyes tapasztalataik összekapcsolására tágabb közösségi kihívásokkal.

A Photovoice, mint kreatív részvételi eszköz ezért az idősebb korcsoportok számára erőteljes érdekérvényesítő és figyelemfelhívó eszközzé válhat.

A Photovoice projekt előkészítése

1. Egyértelmű téma vagy tárgy meghatározása

Az önkormányzatnak világosan ismertetnie kell:

- milyen kérdésre vagy témára összpontosít a projekt;
- mit kér a gyermekektől dokumentálni;
- valamint hogy a fényképek hogyan járulnak hozzá a részvételhez és a párbeszédhez.

2. Biztonságos és támogató környezet kialakítása

A gyermekeknek meg kell érteniük:

- hogy a részvétel önkéntes;
- hogyan használhatók fel a fényképek;
- valamint hogyan kérhetnek segítséget szükség esetén.

Az önkormányzatnak emellett ki kell alakítania:

- a gyermekvédelmi szabályokat;
- a fényképezésre vonatkozó iránymutatásokat;
- valamint az egyértelmű hozzájárulási eljárásokat.

3. Visszajelzés és utánkövetés

Az önkormányzatnak tájékoztatnia kell a gyermekeket arról, hogy

- hogyan használták fel a fényképeket;
- milyen reakciók érkeztek rájuk és
- a projekt befolyásolta-e a helyi vitákat vagy döntéseket.

A látható utánkövetés erősíti a bizalmat, a motivációt és az érdemi részvételt.

4. Monitoring és értékelés

Az önkormányzatnak értékelnie kell:

- a részvétel minőségét;
- a befogadást;
- a gyermekek tapasztalatait;
- a projekt eredményeit és
- a helyi párbeszédre vagy döntéshozatalra gyakorolt hatást.

Fontos annak vizsgálata is, hogy

- a gyermekek biztonságban és megbecsülve érezték-e magukat;
- a nézőpontjaikat megértették-e és
- a folyamat valóban gyermekközpontú maradt-e.

A hozzáférhetőség és az inkluzív szemlélet biztosítása

A Photovoice projekteknek lehetővé kell tennie a gyermekek számára

- a rugalmas részvételi lehetőségeket;
- lehetőség szerint a hozzáférhető eszközöket és
- a különböző szükségletekkel és képességekkel rendelkező gyermekek támogatását.

A gyermekek számára a fényképezésen túl más hozzájárulási lehetőségeket is biztosítani kell, így történetmesélést, beszélgetéseket, képaláírások készítését, kiállításokon való részvételt.

Photovoice – Jó gyakorlat Toronto, Kanada

Gyermekbarát város kezdeményezések

Toronto városa felismerte, hogy a gyermekek és fiatalok igényeit figyelembe vevő terek kialakítása valamennyi városhasználó számára befogadóbb és fenntarthatóbb várost eredményez. A gyermekbarát városi kezdeményezések keretében Photovoice módszereket alkalmaztak annak érdekében, hogy jobban megértsék a gyermekek városi mobilitással, hozzáférhetőséggel és közterületi tapasztalatokkal kapcsolatos élményeit. A gyermekek által készített fényképeket és az azokhoz kapcsolódó történeteket várostervezők és szakpolitikai döntéshozók számára mutatták be.

Alkalmazott részvételi eszköz: Photovoice, részvétel a várostervezésben.

Forrás: <https://yorkspace.library.yorku.ca/server/api/core/bitstreams/a92a8daa-3e50-4424-afc5-1681ea1975fd/content>

6.3. Történetmesélő műhely

Mi a történetmesélő műhely?

A történetmesélő műhely olyan gyermekrésztvételi eszköz vagy módszer, amelynek során a gyermekek egy helyi ügryhöz, kihíváshoz vagy közösségi témához kapcsolódó történeteken keresztül osztják meg a

- személyes tapasztalataikat;
- ötleteiket;
- érzéseiket és
- nézőpontjaikat.

A résztvételi folyamatot és magát a műhelyt egy facilitátor vezeti, aki biztonságos, támogató és gyermekbarát környezetben segíti a gyermekeket az önkifejezésben.

A történetmesélő műhely, mint eszköz segítheti az önkormányzatot annak jobb megértésében, hogy a gyermekek ténylegesen miként élik meg közösségüket, a helyi szolgáltatásokat, a helyi közösségben a saját emberi kapcsolataikat és a társadalmi kihívásokat.

Miért érdemes történetmesélő műhelyt eszközként alkalmazni?

A történetmesélő műhelyek segíthetik az önkormányzatokat abban, hogy:

- mélyebben feltárják a gyermekek megélt tapasztalatait;
- jobban megértsék az érzékeny vagy összetett kérdéseket;
- erősítsék a bizalmat és a párbeszédet a gyermekekkel és
- támogassák a még inkább gyermekközpontú döntéshozatalt.

A bemutatott történetek gyakran gazdagabb és érzelmileg mélyebb betekintést nyújtanak, mint az online kérdőívek, a formális konzultációk vagy a statisztikai adatok.

A történetmesélő műhely főbb jellemzői

1. Narratív és tapasztalatalapú részvétel

A történetmesélő műhelyek alapját képezik maguk a történetek, az emlékek, a személyes tapasztalatok és reflexiók. A gyermekek történeteiket megoszthatják:

- szóban;
- írásban;
- rajzokon keresztül;
- dráma- vagy szerepjáték segítségével és
- kreatív csoportos tevékenységek során.

Ez a történetmesélő műhelyeket rugalmassá teszi, és lehetővé teszi, hogy különböző életkorú gyermekekhez és eltérő kommunikációs stílusokhoz igazodjanak.

2. Biztonságos és támogató környezet

A történetmesélés gyakran érzelmeket, személyes tapasztalatokat és érzékeny témákat érint, ezért a műhelyek megvalósításához szükséges:

- a gondos facilitáció;
- a bizalom építése és
- az érzelmileg biztonságos résztvételi tér biztosítása.

A gyermekeknek mindig azt kell érezniük, hogy tiszteletben tartják őket, figyelnek rájuk, és szabadon dönthetnek a részvételről, annak folytatásáról.

3. Egyéni és csoportos részvétel lehetősége

A történetmesélő műhely megvalósulhat egyéni formában, párokban vagy csoportokban is. A csoportos történetmesélő tevékenységek erősíthetik:

- a kortárs tanulást;
- az empátiát és
- a csoportkohéziót.

A történetmesélés hatékonyan kombinálható rajzolással, fényképezéssel, részvételi videóval, színházi módszerekkel vagy más kreatív részvételi eszközökkel is.

Lehetséges részvételi szintek

A történetmesélő műhely, mint részvételi eszköz az alábbi részvételi szinteken valósulhat meg:

L1 – Konzultatív részvétel

L2 – Együttműködésen alapuló részvétel

A részvétel konkrét szintje attól függ, hogy

- a gyermekek milyen mértékű befolyással rendelkeznek a folyamat felett;
- a gyermekek történetei kizárólag a tapasztalatok megértését szolgálják-e, vagy hozzájárulnak a helyi válaszok és megoldások kialakításához is.

Ajánlott életkori csoportok

A történetmesélő műhely, mint eszköz az alábbi korcsoportokban használható eredményesen:

AG2 – Alsó tagozatos korosztály,

AG3 – Felső tagozatos korosztály,

AG4 – Serdülő korosztály.

Fiatalabb gyermekek bevonása

A fiatalabb gyermekek számára a történetmesélés gyakran természetes kommunikációs forma. Ebben az életkorban különösen jól működik, ha a történetmesélést az alábbi elemekkel kombinálják:

- játékokkal;
- rajzolással;
- bábok használatával;
- szerepjátékkal vagy
- drámapedagógiai tevékenységekkel.

E módszerek segítik a gyermekeket abban, hogy tapasztalataikat könnyen hozzáférhető és fenygetésmentes módon fejezzék ki.

Felső tagozatos korosztály bevonása

Az ebbe a korcsoportba tartozó gyermekek rendszerint képesek

- összefüggő történetek felépítésére;
- tapasztalataikra való reflektálásra és
- személyes élményeik és közösségi kérdések összekapcsolására.

A történetmesélő műhelyek ezért hatékonyan támogathatják:

- a helyi közösséggel való párbeszédet;
- a problémák azonosítását és
- a helyi szükségletek feltárását.

Serdülők bevonása

A serdülők általában képesek:

- összetettebb társadalmi kérdések megvitatására;
- kritikus nézőpontok megfogalmazására és
- érzékeny vagy érzelmileg megterhelő témák mélyebb feldolgozására.

Ebben az életkorban a történetmesélő műhelyek erősebb kapcsolatot teremthetnek a gyermekek tapasztalatai, valamint a helyi közpolitikai párbeszéd között.

Történetmesélő műhely előkészítése**1. A műhelyben az egyértelmű cél meghatározása**

Az önkormányzatnak világosan ismertetnie kell:

- a műhely témáját;
- a részvétel célját és
- azt, hogy a gyermekek történetei hogyan járulhatnak hozzá a helyi párbeszédhez vagy döntéshozatalhoz.

2. Gyermekekből és biztonságos környezet kialakítása

A történetmesélő műhelyeknek

- ösztönözniük kell a tiszteletteljes meghallgatást;
- kerülniük kell az ítélezést és
- lehetővé kell tenniük, hogy a gyermekek saját komfortszintjüknek megfelelően vegyenek részt.

A gyermekeknek mindig tudniuk kell, hogy a részvétel önkéntes, bármikor megszakíthatják azt és szükség esetén támogatás áll rendelkezésükre.

3. A különböző önkifejezési formák ösztönzése

Nem minden gyermek érzi magát komfortosan nyilvános megszólalás során, ezért az önkormányzatnak lehetővé kell tennie alternatív részvételi formaként

- a rajzolást;
- az írást;
- a szerepjátékot;
- a vizuális történetmesélést vagy
- a kiscsoportos beszélgetéseket.

4. Visszajelzés és utánkövetés

A gyermekeknek visszajelzést kell kapniuk arról, hogy

- hogyan használták fel történeteiket;
- milyen főbb témák rajzolódtak ki és
- a műhely befolyásolta-e a helyi párbeszédet vagy döntéshozatalt.

Mindez ennél az eszköznél is segíti a bizalom, az átláthatóság, az érdemi részvétel fenntartását.

5. Monitoring és értékelés

Az önkormányzatnak értékelnie kell:

- a részvétel minőségét;
- az érzelmi biztonságot;
- a befogadást;
- a gyermekek tapasztalatait és
- a műhely helyi megértésre és döntéshozatalra gyakorolt hatását.

Fontos annak vizsgálata is, hogy

- a gyermekek tiszteletben tartva érezték-e magukat;
- a részvétel érdemi volt-e és
- a gyermekvédelmi intézkedések hatékonyan működtek-e.

Történetmesélő műhely – Jó gyakorlat Malmö, Svédország

Gyermekek története a várostervezésben

Malmö városa történetmesélésen alapuló műhelyeket alkalmazott annak érdekében, hogy bevonja a gyermekeket az alábbi kérdésekről folytatott párbeszédbe:

- a városrészek fejlesztése;
- a közterek tervezése és
- a társadalmi befogadás elősegítése.

A gyermekek történeteit és reflexióit beépítették a várostervezési és fejlesztési egyeztetésekbe.

Alkalmazott részvételi eszköz: történetmesélő műhelyek, gyermekközpontú várostervezés.

„Játék és tanulás. A Malmö Fesztiválon a gyermekeket arra kérték, hogy jelöljék meg kedvenc helyeiket a városban. A tevékenység segített a gyermekeknek felismerni környezetük értékét, miközben a kutatók és tervezők számára is fontos információkat nyújtott arról, hogy a gyermekek mely helyeket értékelik leginkább.” (2025. augusztus 27.)

Összegzés – Kreatív részvételi eszközök

Az olyan kreatív gyermekrészvételi módszerek, eszközök, mint

- a részvételi videó;
- a Photovoice és
- a történetmesélő műhely,

hatékonyan egészíthetik ki a hagyományosabb, klasszikusabb részvételi eszközöket.

Ezen részvételi eszközök **közös erősségei közé tartozik**, hogy

- támogatják a nem hagyományos önkifejezési formákat;
- segítik a fiatalabb vagy marginalizált helyzetű gyermekek bevonását és
- mélyebb betekintést nyújtanak az önkormányzatok számára a gyermekek megélt tapasztalataiba.

Az önkormányzatoknak ugyanakkor **figyelembe kell venniük, hogy ezek a kreatív módszerek**

- gondos facilitációt igényelnek;
- gyermekvédelmi és adatvédelmi szempontokat vetnek fel és
- tudatos tervezést követelnek meg annak érdekében, hogy az eredmények érdemben hozzájáruljanak a helyi döntéshozatali folyamatokhoz.

FORRÁSOK

Anne, CROWLEY – Cath, LARKINS - Luís Manuel, PINTO: Listen – Act – Change Council of Europe Handbook on children's participation for professionals working for and with children, Council of Europe, October 2020.

<https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/9288-listen-act-change-council-of-europe-handbook-on-childrens-participation.html>

Francesca, GOTTSCHALK - Hannah, BORHAN (2023). OECD Education Working Papers No. 301 Child participation in decision making: Implications for education and beyond.

<https://dx.doi.org/10.1787/a37eba6c-en>

Gerison, LANSDOWN (2018). National human rights institutions (NHRIs) Series: Tools to support child-friendly practices. The UNICEF "Children's Participation in the Work of NHRIs" tool.

Gerison, LANSDOWN (2018). Conceptual Framework for Measuring Outcomes of Adolescent Participation.

<https://participationpool.eu/wp-content/uploads/2020/05/Lansdown-G.-2018-Conceptual-Framework-for-Measuring-Outcomes-of-Adolescent-Participation.pdf>

Gerison LANSDOWN - Vanessa SEDLETZKI (2022). Child and Youth Councils: Guidance to Support Meaningful Participation, UNICEF. <https://www.unicef.org/youthledaction/documents/child-and-youth-councils>

Thomas, NIGEL (2007). Towards a Theory of Children's Participation. The International Journal of Children's Rights. 15. 199-218. 10.1163/092755607X206489.

Rhian, POWELL (2024). Child-Friendly Cities and Communities: opportunities and challenges, Children's Geographies, 22:5, 716-729, DOI: 10.1080/14733285.2024.2353746

Committee on the Rights of the Child. Geneva, 25 May-12 June 2009 General Comment No. 12 (2009) The right of the child to be heard. <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2009/70207>

Child Participation in Local Governance: A UNICEF Guidance Note, UNICEF, 2020.

<https://www.unicef.org/sites/default/files/2019-12/UNICEF-Child-Participation-in-Local-Governance.pdf>

Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. Council of Europe, March 2015. <https://rm.coe.int/168071b4d6>

Effective, representative, and inclusive child participation at the local level A study on child and youth councils in UNICEF National Committee countries Based on the views of child and youth council members in selected National Committee countries. 2022.

<https://www.childfriendlycities.org/media/1491/file/Child%20participation%20at%20local%20level.pdf>

Structured and Meaningful Youth Participation in Policy and Decision-Making Processes - Mapping Local, National, EU, and International Good Practices, 2024.

<https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/structured-and-meaningful-youth-participation-policy-and-decision-making-processes-mapping-local-national-eu-and>

Guidance and Tools. Using focus group discussions with children and adolescents: a practical guide for maximising their effectiveness. Terre des Hommes, April 2019.

<https://alnap.org/help-library/resources/using-focus-group-discussions-children-adolescents-guide/>